

Demos|1

Fulls de recerca i de divulgació

Susanna Pardines
Nathalie Torres

La política lingüística al País Valencià

Del conflicte a la gestió responsable

fundació ▶ nexa

La política lingüística al País Valencià

Del conflicte a la gestió responsable

Susanna Pardines López
Nathalie Torres Garcia

fundació ▶ nexa

Col·lecció Demos, núm. 1
Director acadèmic: Vicent Flor i Moreno

Primera edició: novembre del 2011

© del text: Susanna Pardines López
i Nathalie Torres Garcia
© d'aquesta edició: Fundació Nexè
www.fundacionexe.org

Producció: Jaume Ortola
www.riuraueitors.cat
Carrer de l'Agregació, núm. 1, 2n 1a
08041 Barcelona

ISBN: 978-84-938315-4-7 (edició en paper)

Continguts

Introducció	5
Aproximació conceptual	13
La política lingüística dels governs autònoms	24
<i>Entre la despenalització del valencià</i>	
<i>i la institucionalització del conflicte lingüístic:</i>	
<i>els governs socialistes (1983–1995)</i>	34
<i>La creació d'un àmbit referencial excloent.</i>	
<i>Les penalitats del valencià del 1995 ençà:</i>	
<i>els governs populars</i>	41
La superació del conflicte lingüístic.	
De l'esquizofrènia codificadora a la gestió	
(responsable) del polimorfisme	51
La gestió responsable	
de la política lingüística	66
Bibliografia	73

Introducció¹

Escriure sobre la política lingüística al País Valencià de la restitució democràtica ençà² requereix fer una anàlisi de la societat receptora de les actuacions implementades en l'àmbit de la llengua. En el cas valencià, a més, la reflexió s'ha d'emmarcar en el context del multilingüisme i, en concret, de la gestió responsable de la diversitat lingüística. En aquest sentit, el treball que presentem aborda la qüestió lingüística valenciana des d'una perspectiva crítica amb les polítiques lingüístiques dutes a terme pels successius governs autonòmics, i insisteix en la necessitat de posar en pràctica noves políti-

1. Aquest treball recull algunes reflexions exposades anteriorment en diversos articles d'opinió de N. Torres Garcia publicats en el web de la Fundació Nexè <www.fundacionexe.org>.

2. Contràriament al que hom puga pensar, històricament a l'Estat espanyol també s'ha implementat una política lingüística concreta, una política enfocada a identificar l'Estat amb una única llengua mitjançant pràctiques repressives amb les quals es perseguia un objectiu clar: la negació de la diversitat lingüística i, per tant, la uniformització lingüística en favor del castellà i en detriment del català, de l'eúsca i del gallec.

ques lingüístiques que deixen enrere l'enfrontament i cerquen el benestar dels valencianoparlants.

En efecte, una mirada atenta al comportament de la societat valenciana en relació amb la llengua pròpia del País Valencià ens remet al concepte de *conflicte lingüístic*, altrament anomenat *conflicte sociolingüístic valencià*, per tal com s'ha tractat d'una qüestió controvertida que ha depassat l'àmbit estricte de la lingüística, fins a situar-se al bell mig del debat social. Aquest debat sobre la identitat lingüística dels valencians, la discussió exacerbada sobre la filiació del valencià a la llengua catalana o l'autonomia absoluta respecte d'aquesta, ens fa pensar que «en cada bugada, perdem un llençol», com afirma la dita popular. En efecte, la divisió de la societat valenciana en partidaris del *valencià* vs. defensors del *català*³ ha amagat el veritable conflicte sociolingüístic valencià: la subordinació i la marginalitat tant institucionals com socials del valencià,

3. V. Flor (2011) explica els motius de l'*obstinació onomàstica* del blaverisme: «El blaverisme no estava disposat a transigir mínimament en la qüestió onomàstica ni tan sols en la unitat idiomàtica perquè, precisament, el que cercava era allunyar-se, diferenciar-se de la catalanitat el màxim possible. La denominació de catalana, contràriament, acostava la valencianitat a la catalanitat cultural. “Llengua valenciana, mai catalana” serà un dels eslògans més repetits de les concentracions i manifestacions blaveres. Aquesta negativa, per tot i per tot, responia a una estratègia cabdal per a l'estranyament i el diferenciacionisme envers Catalunya. Amb l'aposta de la denominació exclusiva de “valencià” i, encara més, de “llengua valenciana” es facilitava la retòrica secessionista. Al capdavall, el nom contribuïa a fer la cosa.»

és a dir, l'enfrontament entre els defensors de l'ús social del valencià vs. els defensors del castellà com a única llengua de comunicació.

Tanmateix, o potser precisament pel que ha passat en els darrers trenta anys, aquest treball es basa en la confiança absoluta en la diversitat lingüística com a factor importantíssim de cohesió social. Contràriament al que s'esdevingué amb *la batalla de la llengua*,⁴ la gestió de la diversitat lingüística sobre la base d'un sòlid acord social comporta necessàriament l'enfortiment democràtic d'una societat. Altrament, la convivència social es veu i es veurà permanentment amenaçada per la convulsió i l'enfrontament. Tal com afirma Baztarrika (2010):

Hoy, de la misma manera en que las identidades excluyentes no resultan aceptables, tampoco lo son los sistemas democráticos que vuelvan la espalda al equilibrio armónico entre las diversas lenguas e identidades. Las sociedades lingüísticamente plurales, para ser abiertas y libres, forzosamente necesitan políticas que fomenten tanto la integración como el equilibrio y que superen la marginación y el empecinamiento. Dicho de otro modo, necesitan políticas lingüísticas legítimas y eficaces para la igualdad de oportunidades. [...] [E]n definitiva, no es sino la con-

4. *La batalla de la llengua*, és a dir, l'oposició aferrissada entre els defensors de la catalanitat del valencià i els abanderats del diferenciacionisme lingüístic o secessionisme. Val a dir, tanmateix, que els furibunds enemics de la unitat de la llengua catalana s'han distingit tothora per un ús social del valencià més aviat esquitit, llevat, això sí, de l'àmbit folklòric, malauradament entés el folklore en un sentit reduccionista.

vivència social la que està en juego cuando se trata de la pervivencia de una lengua y del equilibrio o desequilibrio entre las lenguas.

En aquest sentit, sembla que la societat valenciana, tot i funcionar en un sistema democràtic, ha renunciat, fins ara, a la possibilitat d'harmonitzar la coexistència de les dues llengües oficials del país, en una mostra clara i evident d'uniformització lingüística en favor del castellà. Lluny de plantejar-se la diversitat lingüística com una oportunitat, aquesta és molt sovint percebuda com una contrarietat i, consegüentment, la seua gestió, com una incomoditat irresolta per als successius governs autonòmics. Si, com afirma Baztarrika (2010),

En la medida en que la diversidad lingüística es un elemento constitutivo de las sociedades modernas, la gestión de dicha diversidad lingüística ha devenido uno de los indicadores fundamentales del grado de salud de las sociedades democráticas.

la valenciana, a pesar de ser una societat moderna (també pel que fa a la diversitat lingüística), presenta una salut democràtica alarmentment feble.

Del 1983 ençà, els governs valencians, independentment del seu signe polític, han coincidit en una visió idèntica sobre la gestió de la diversitat lingüística al País Valencià, perquè tant socialistes com populars l'han concebuda (i continuen concebent-la) com un problema, de manera que, en compte d'implementar polítiques lingüístiques que posen

en valor precisament la riquesa que comporta el multilingüisme, han dut a terme polítiques lingüístiques que delaten (en major o en menor mesura) la seua veritable aspiració: la liquidació del conflicte lingüístic per la via de la desaparició de la llengua històrica d'aquest país, el valencià.

Del *laissez-faire* —falsament neutral, tal com denuncien diversos autors⁵— a l'intervencionisme contraplanificador, les polítiques lingüístiques a casa nostra mostren una coincidència lamentable: en cap cas han estat encaminades a propiciar el consens social sobre el qual calia edificar la convivència pacífica de què tan necessitada està la societat valenciana. Més aviat, la llengua —i, per tant, les polítiques que n'haurien de gestionar els espais d'interacció— ha sigut, adés i ara, punta de llança en les successives conteses electorals, atés el rèdit que en les urnes ha proporcionat l'enfrontament lingüístic, sobretot, als partits de dretes i, en concret, al Partit Popular, hegemònic insti-

5. H. Boyer (2006), per exemple, assimila aquest *laissez-faire* a la ideologia liberal i lliurecanvista alhora que el contraposa a l'ecologia lingüística defensada per l'intervencionisme. Baztarrika (2009) va més enllà i el relaciona amb la *tolerància repressiva* definida per Marcuse i, per tant, disfressada d'una falsa neutralitat davall la qual s'amaga una actitud assimilacionista que només afavoreix la llengua hegemònica. En aquesta mateixa línia, Flor (2011) en referir-se a l'acceptació per part de la monarquia espanyola d'atorgar el títol de *reial* a la Real Acadèmia de Cultura Valenciana (RACV), afirma que «La implicació del cap de l'estat en el conflicte identitari, en benefici del blaverisme, serà un indicador més que les institucions centrals no han romàs neutrals en l'enfrontament identitari».

tucionalment i socialment des de fa gairebé vint anys. En l'altre extrem —paradoxalment, i malauradament, poc oposat—, l'esquerra aborigen espanyolista —i més concretament, el PSPV-PSOE, l'altre partit que ha governat al País Valencià—, va sucumbir a les pressions del blaverisme⁶ i els seus tretze anys en el poder, és a dir, al capdavant de les institucions valencianes, foren desaprofitats per a dur a terme una política lingüística reparadora del greuge històric patit pel valencià i pels valencianoparlants. En compte d'això, els governs socialistes volgueren oferir una imatge de neutralitat que, lluny de reportar-los l'acceptació social, no va agradar mai ni a uns ni a altres i que, al nostre entendre, deixava entreveure —tal com hem apuntat més amunt— una actitud falsament neutral, ja que

Si la política lingüística es necesaria porque contamos con lenguas de diferente vitalidad, porque esas lenguas viven en situación de desequilibrio social y porque perseguimos el objetivo de la igualdad y equilibrio social entre ellas, es de todo punto imposible que la política lingüística

6. Veg. la magnífica dissecció que V. Flor (2011) realitza del blaverisme, que defineix no sols com «un moviment caracteritzat per fer de l'anticatalanisme i fins i tot la catalanofòbia la raó bàsica de ser, sinó també d'un populisme conservador que, a partir d'una reformulació de la identitat regional, contribuirà a una formulació identitària que ha expulsat literalment del tauler de joc el nacionalisme valencià». I enumera, com a trets definidors d'aquest moviment: «El populisme, l'anticatalanisme, el conservadorisme, el regionalisme i l'espanyolisme [...]».

sea neutral, como también lo es que los poderes públicos sean neutrales en materia lingüística. En las cuestiones relacionadas con la lengua, los poderes públicos no son meros observadores, sino protagonistas. Porque, en ausencia de igualdad, nada ni nadie es neutral, ni puede serlo. (Baztarrika, 2010)

En efecte, la desigualtat lingüística hauria de remoure consciències, talment com les remou la desigualtat de qualsevol altre ordre, però sembla que en aquest àmbit, la societat —la nostra societat— estiga adormida i que haja perdut la capacitat crítica per a veure que, darrere aquesta desigualtat, s’hi amaga la discriminació d’una part considerable dels individus que la componen. Per contra, qualsevol actuació encaminada a reparar-ne el greuge és percebuda com un atac a la pau social i una incitació a la confrontació. I és així com la lluita de les comunitats lingüístiques que han estat històricament discriminades, com la nostra, és interpretada com una acció retrògrada.

Correlativament, la política lingüística encaminada a estendre els usos socials d’aquesta llengua tradicionalment minoritzada és titllada d’excloent i discriminatòria. Tanmateix, ningú no es qüestiona que la necessitat d’aquesta política lingüística delata l’existència d’una altra política lingüística: la que té per objectiu, en primer lloc, l’extensió dels àmbits d’ús de la llengua majoritària; en segon terme, l’assimilació lingüística dels parlants de la llengua minoritzada i, per últim, l’extinció d’aquesta llengua.

La lucha de las comunidades, normalmente bilingües, por defender, afianzar y promover su lengua ante la omnipotencia de la lengua oficial del Estado-nación, se interpreta como un fenómeno de nacionalismo retrógrado y excluyente. Sin embargo, es el nacionalismo lingüístico oficial el retrógrado y excluyente. Es retrógrado porque quiere imponer una concepción de la norma lingüística basada en su dialecto histórico y es excluyente porque en su definición de nación solo cabe una lengua, la suya propia. (Moreno, 2008)

És en aquest context, en el de la diversitat lingüística i en el del conflicte lingüístic, on hem d'emmarcar el nostre treball. I és en la gestió responsable del multilingüisme i en la potenciació d'aquest com a factor de cohesió social on fan camí les nostres reflexions.

Aproximació conceptual

Sense pretendre elaborar una llista exhaustiva de conceptes sociolingüístics, no podem estar-nos de fer una aproximació conceptual a diversos termes necessaris a l'hora de parlar de política lingüística.

Actualment i en el nostre àmbit lingüístic solem reservar l'expressió *política lingüística* per a designar «l'activitat política —institucional o no institucional, conscientment exercida o inconscientment provocada— sobre l'ús de les llengües» (Mollà i Viana, 1991). És a dir, és tota aquella política que té com a finalitat modificar la presència d'una llengua en un espai concret.⁷ Aquesta política, evidentment, pot anar dirigida en dues direccions diametralment oposades: promoure una llengua o uns usos lin-

7. Fem servir la paraula *espai* i no *territori*, perquè la primera permet significats tant *stricto sensu* com en sentit figurat, mentre que la segona al·ludeix principalment a l'espai geogràfic delimitat per diversos factors, entre els quals el politicoadministratiu. En el cas concret que ens ocupa, dues (o més) llengües poden cohabitar en un mateix espai virtual, com és Internet, o en un mateix espai institucional, com és el Parlament Europeu, però no coincidir en un mateix territori administratiu, com ara una comunitat autònoma.

güístics determinats o fomentar la seua substitució lingüística a favor d'una altra llengua dominant.

És important tindre en compte que la política duta a terme en matèria lingüística, com qualsevol altre tipus de política, pot ser conscient o inconscient, explícita o implícita. Quan la política lingüística és exercida d'una manera explícita s'ha de valdre d'una planificació lingüística. Així, podem entendre per *planificació lingüística* l'elaboració conscient i racional de plans d'intervenció sobre els fets lingüístics amb la finalitat d'assolir objectius concrets.

Tota activitat de planificació lingüística, doncs, lluny de ser neutral, està orientada per un discurs ideològic particular sobre la llengua i la societat a la qual s'aplica, per un determinat tipus d'ideologia política. Com apunten alguns autors, la planificació lingüística «constitueix, bàsicament, una política estratègica encaminada a influenciar la identitat social mitjançant la llengua» (Bauçà, 2001).

La planificació lingüística ha d'estudiar problemes concrets sobre l'ús social de les llengües, establir uns objectius, elaborar propostes per a aconseguir-los i avaluar-ne l'aplicació. En situacions de conflicte lingüístic, amb una llengua subordinada i en procés de substitució per una altra de dominant, l'objectiu pot consistir a reforçar el procés de substitució o bé a capgirar-lo. En aquest últim cas, parlem de *normalització lingüística*, terme que va encunyar el sociolingüista valencià Lluís V. Aracil per a referir-se al procés per mitjà del qual un idio-

ma aconseguix accedir a totes les funcions socials fins aleshores reservades a una llengua dominant.

Per a E. Haugen, autor capdavanter en l'estudi de la planificació lingüística, aquesta activitat ha de consistir en la preparació «d'una ortografia normativa, d'una gramàtica i d'un diccionari que guie l'ús escrit i oral en una comunitat lingüística no homogènia» (Mollà i Viana, 1991). Evidentment, a hores d'ara, el significat d'aquest terme és més ampli que el que li atorgava aquest autor. Ara bé, la seua definició explícita una de les tasques fonamentals a l'hora d'encetar tot procés de planificació. De fet, per a alguns autors (Moreno, 2008) l'activitat típica de la planificació lingüística és l'elaboració, el desplegament i la implantació d'un estàndard lingüístic.

Així, una planificació lingüística normalitzadora ha de considerar l'elaboració d'una normativa lingüística adequada per a l'idioma que es pretén normalitzar, l'acceptació i la utilització d'aquesta normativa per part dels usuaris de la llengua i l'extensió de l'ús a tots els àmbits de relació social.

En aquest punt, cal diferenciar clarament entre *normativització* i *estandardització*: mentre que la normativització suposa la fixació d'un codi lingüístic (justament per això es coneix també amb el nom de *codificació lingüística*), l'estandardització incideix en el procés pel qual els parlants d'una llengua adopten i accepten unes pautes d'ús lingüístic, de conducta i d'actitud envers la llengua, en les quals es reconeix la majoria.

L'aparició d'una llengua estàndard és, doncs, una conseqüència important i directa de l'eficàcia d'un procés de normalització, i el seu tret distintiu és l'acceptació per la comunitat lingüística del seu valor referencial. Un dels problemes que sorgeix a l'hora de parlar d'estandardització és la confusió entre els aspectes descriptius i els aspectes normatius de l'expressió: per una banda, ha d'haver-hi una tendència majoritària cap a aquest model de referència perquè siga acceptat; per l'altra, han de funcionar sancions més o menys declarades per a qui s'allunye d'aquest model.

En l'elaboració de l'estàndard haurien de participar els agents implicats en el procés de normalització: treballadors dels mitjans de comunicació, docents, intel·lectuals en general, la comunitat científica, el poder polític, etc. En canvi, l'elaboració i la revisió de la normativa és un problema sobretot tècnic.

La normalització lingüística, entesa com el procés invers de la substitució lingüística, necessita la manifestació d'un conflicte lingüístic. Mentre aquest conflicte es manté latent, el procés de substitució pot anar escampant-se entre la societat. És evident que el conflicte lingüístic és un tipus més de conflicte social. En aquest cas, però, segons Mollà i Viana (1991),

és allò mateix que cohesiona una societat, que serveix per a educar els seus membres i per a desenvolupar les activi-

tats més diverses, el que és objecte de dubtes complicats i adhesions simbòliques.

Seguint els mateixos autors, podem distingir, com a mínim, dos tipus diferents de conflictes lingüístics: el conflicte sobre l'estructura (sobre els aspectes formals de la llengua) i el conflicte sobre els àmbits d'ús. En el cas valencià sovint el conflicte sobre la forma ha centrat el debat, fins al punt de deixar en un segon pla, o fins i tot d'anul·lar, el problema realment important: la substitució de la llengua autòctona pel castellà.⁸

L'anomenat *conflicte lingüístic valencià* ha sigut el resultat d'una instrumentalització política i ideològica que, a partir de les acaballes del franquisme i de la transició, ha arrelat i s'ha vertebrat al si de la societat valenciana. D'una manera intencionada s'ha fet del valencià l'objecte central de la confrontació. Des dels inicis de l'activació del conflicte, els partits dretans han instrumentalitzat ideològicament la llengua, a la qual han negat la filiació al sistema lingüístic català, per a defensar l'autonomia del valencià, llengua diferent i diferenciada d'aquella, tot esgrimint una

8. En l'obra *Conflicte lingüístic valencià* (1969), R. L. Ninyoles, tot i descriure un conflicte més o menys manifest d'àmbits d'ús, incloïa aspectes que feien palés un conflicte sobre la llengua mateixa: la discussió sobre el nom i la relació amb les altres varietats del català. Per a alguns autors com Pradilla (2005), aquest sociòleg, situant el tema en la dinàmica conflictiva que sol generar tot contacte de llengües, ja denunciava el fet que la dicotomia d'elements oposats *valencià-català* era una cortina de fum encobridora de la veritable confrontació entre *valencià* i *castellà*.

sèrie d'arguments de naturalesa diferent que han sigut sistemàticament enderrocats per la comunitat científica.

Per a Climent-Ferrando (2005), a hores d'ara el debat ha deixat de ser una qüestió filològica. Tot-hom accepta que el conflicte no és lingüístic sinó purament polític. El que s'amaga darrere d'aquest és un fort conflicte ideològic entre un sector profundament espanyolitzador i un sector preocupat pel redreçament nacional de la cultura i la llengua pròpies.

Hem de distingir també entre *conflicte lingüístic* i el simple *contacte entre llengües*. El contacte és la coexistència de llengües, en major o menor grau, però sense tensions per l'ús. Aquest contacte ha sigut una constant en la història de la llengua catalana: unes vegades ha sigut merament administratiu (amb l'aragonés); d'altres, literari (amb l'occità). El conflicte, en canvi, implica l'aparició de tensions socials i de tensions de comunicació, i està provocat per la disposició estructural de la societat.

El conflicte lingüístic, entès com el conflicte sobre els àmbits d'ús, es dona quan el contacte de llengües genera una situació en què dos o més sistemes lingüístics competeixen entre si en desigualtat de condicions. Per a Lluís V. Aracil, el factor polític és decisiu en el desenvolupament del conflicte lingüístic ja que «la política domina o mediatitza, en una considerable mesura, les funcions lingüístiques de la societat, així com bona part de les funcions socials de la llengua» (Ferrando, 1987). Així doncs,

el factor polític també ha de ser decisiu a l'hora de desenvolupar una política de normalització lingüística que contraresti els efectes d'aquest conflicte.

Una comunitat lingüística no sol viure aïllada absolutament de les altres. Una de les situacions més freqüents és que la llengua pròpia d'una comunitat estiga en contacte amb una altra, o amb més d'una. De la mateixa manera es fa difícil trobar una persona que no conega i use més d'una llengua a banda de la pròpia. És a dir, en l'actualitat el multilingüisme és la norma més usual.

Segons una definició etimològica del terme *bilingüisme*, aquest fa referència a la coexistència de dues llengües en un mateix parlant o en un mateix espai. Així doncs, podem afirmar que el bilingüisme és un tipus més de multilingüisme.

Per a Mollà i Palanca (1987) sembla ben lícit establir una distinció fonamental entre dues classes de bilingüisme: el bilingüisme individual i el bilingüisme territorial. En el nostre cas, un valencià és bilingüe i al seu torn el territori administratiu on viu inclou dos territoris històricament diferenciats des del punt de vista lingüístic.⁹

9. Per al nostre estudi també és important recordar que aquest territori es troba inclòs administrativament en un estat multilingüe, però que legalment només reconeix l'oficialitat d'una de les llengües del territori i circumscriu l'oficialitat de la resta de les llengües a les respectives comunitats autònomes on es parlen, d'acord amb els seus estatuts. Aquest fet comporta, per exemple, la desprotecció lingüística dels catalanoparlants d'Aragó o de Múrcia.

En teoria, aquestes manifestacions sociolingüístiques no han de ser conflictives. El problema apareix, precisament, quan l'ús d'una llengua o d'una altra ultrapassa els límits de la tria personal o de la situació geogràfica on es troba el parlant i esdevé de caràcter social; és a dir, quan el bilingüisme s'estén a la comunitat social.

Un territori bilingüe és un espai geogràfic dividit en dues zones lingüístiques clarament delimitades. Tot i que aquesta solució ideal no ha de ser font de tensions, no és, a hores d'ara, una solució massa freqüent. Habitualment en aquest tipus de contextos es produeix un bilingüisme social, situació en la qual dins una unitat territorial apareixen uns conjunts d'individus que usen més d'un idioma: un de propi i un altre, el propi d'un altre grup. Aquesta alternança idiomàtica sol estar organitzada segons unes normes d'ús socials i sol estar desequilibrada, en el sentit que no és uniforme per als dos idiomes.

Aquesta situació sol resultar conflictiva. Una de les llengües va ocupant espais lingüístics que fins aleshores eren ocupats per l'altra, de manera que la bilingüització dels membres d'un dels grups s'imposa com a necessària pel fet que el no aprenentatge de la llengua dominant comporta una marginació en aquests àmbits d'ús. Els uns aprenen l'altra llengua per necessitat; els altres, per voluntat. Ens trobem davant del que s'anomena *bilingüisme substitutiu*:

Las lenguas y variedades lingüísticas que conviven en el territorio del Estado-nación con la lengua oficial se ven como mucho menos útiles y necesarias que esta. De forma que la lengua nacional se hace materia de enseñanza obligatoria y se propugna un bilingüismo generalizado solo para las comunidades intranacionales que tengan una lengua o variedad diferente de la oficial. Este bilingüismo restringido únicamente a una parte de la población es de carácter sustitutivo, no aditivo. Es decir, se pretende que la lengua oficial vaya ocupando cada vez un mayor número de ámbitos para de esa manera devaluar, disminuir y marginar las lenguas no oficiales de modo que sus hablantes opten al final por abandonarlas, al considerarlas un estorbo, por ser inútiles. (Moreno, 2008)

Hem de recordar que el nostre Estatut d'Autonomia reconeix l'«idioma valencià» com a oficial de la «Comunitat Valenciana», juntament amb el castellà, «que és l'idioma oficial de l'Estat». Ara bé, segons marca el text estatutari «tots tenen dret a conèixer-los i a usar-los», però no el deure, contràriament al que ocorre amb el castellà que, segons prescriu la Constitució espanyola, «és la llengua espanyola oficial de l'Estat. Tots els espanyols tenen el deure de conèixer-la i el dret d'usar-la».

La falsedat d'un ús social bilingüe equilibrat i la unilateralitat del bilingüisme individual demostren, precisament, que el bilingüisme és purament mític. Ens trobem en una situació de *bilingüisme desequilibrat* en què una llengua en desplaça una altra, és a dir que ens trobem davant un procés de substitució lingüística en què la mitificació del bilingüisme juga el paper de sedant (Mollà i Palan-

ca, 1987). Davant el conflicte lingüístic que genera el bilingüisme social, es crea una disjuntiva com a solució: o una llengua o una altra. Substitució lingüística o normalització.

Encara hauríem de parlar ací, i relacionat amb el bilingüisme, d'un terme que s'ha estés amb relativa fortuna a casa nostra. Es tracta del terme *diglòssia*. Aquest terme va ser encunyat l'any 1959 per C. A. Ferguson per a intentar descriure les característiques essencials de la relació que es produeix entre la llengua estàndard i la col·loquial. Evidentment, en aquests casos sempre hi ha una varietat considerada alta, de tipus estàndard, i una varietat baixa, d'ús informal.

Posteriorment, sobretot a partir dels treballs de J. Fishman, es va generalitzar l'ús d'aquest concepte per a parlar de tots els casos d'especialització funcional diferenciada, ja fóra entre registres o entre llengües. Per a aquest autor el bilingüisme és una característica de la conducta lingüística a nivell individual, mentre que la diglòssia és un fenomen de caràcter social. Podem dir, doncs, que identifica diglòssia amb allò que nosaltres hem anomenat més amunt bilingüisme social, tot i que el terme diglòssia ja porta implícita la idea d'una llengua de prestigi i una llengua subordinada.

Per a Mollà i Palanca (1987) «l'exaltació del bilingüisme a què tan acostumats ens tenien els ideòlegs més ultramuntans de la castellanització, provocava la necessitat de marcar distàncies conceptuals amb

aquella mixtificació barroera. Per això, quan aparegué el mot diglòssia fou rebut com una mena de panacea.» De manera que s'ha volgut aprofundir en la idea que la situació actual del País Valencià no és de bilingüisme social, sinó de diglòssia, en el sentit que el primer representa un estadi positiu, com si totes dues situacions no desembocaren finalment en la substitució lingüística.

La política lingüística dels governs autònoms

Tal com hem apuntat suara, a pesar de ser un estat plurilingüe, Espanya ha actuat, històricament, en un sentit negacionista pel que fa al reconeixement legal de la diversitat lingüística. De fet, la qüestió lingüística fou obviada en tots els textos constitucionals anteriors al de 1978 (Boix-Fuster, 2004). En plena transició, R. L. Ninyoles ja evidencià els problemes sociolingüístics que s'hi començaven a plantejar i es va avançar, en la seua visió crítica, al que s'esdevindria posteriorment amb la promulgació de la Constitució espanyola de 1978. En efecte, el sociòleg valencià alertava del triple privilegi de què gaudia el castellà: com a llengua oficial única al seu territori històric; com a oficial al territori històric de les altres llengües i com a única oficial en els òrgans centrals de l'Estat: les Corts Generals, el Govern central, el Tribunal Suprem, el Tribunal Constitucional, els tribunals superiors de Justícia de les comunitats autònomes, l'Audiència Nacional, la Fiscalia de l'Estat, etc. (Ninyoles, 1977, en Bastardas i Boix-Fuster, 2004).

Finalment, s'aprovà una Constitució que abordava el caràcter plurilingüe de l'Estat amb una ambigüitat premeditada, palesa, sobretot, en l'omissió de la referència explícita a les «altres llengües espanyoles». En efecte, l'article 3 de la Constitució espanyola estableix:

1. El castellà és la llengua oficial de l'Estat. Tots els espanyols tenen el deure de conèixer-la i el dret d'usar-la.
2. Les *altres llengües espanyoles* seran també oficials a les comunitats autònomes respectives, d'acord amb els seus estatuts.
3. La riquesa de les distintes *modalitats lingüístiques* d'Espanya és un patrimoni cultural que serà objecte d'especial respecte i protecció.

L'al·lusió explícita exclusivament del castellà —el coneixement del qual és un dret i un deure per a tots els ciutadans de l'Estat— contrasta amb la indefinició en la referència a *les altres llengües espanyoles*, ja que no diu quantes en són, ni quines, i sobre elles només hi ha l'obligació teòrica de respectar-les i protegir-les. Aquesta ommissió acusa, encara més, la diferència de rang entre el castellà i *les altres llengües espanyoles*, que adquireixen, d'aquesta manera, un caràcter subsidiari respecte de *la llengua oficial de l'Estat* (Ferrando i Nicolás, 2005), a la qual s'atorga un estatus superior respecte de les altres.

Al llarg dels pocs més de trenta anys de vigència de la Constitució espanyola, l'Estat ha protegit únicament el castellà, perpetuant, d'aquesta manera,

els privilegis de la comunitat lingüística castellana. Paradoxalment, el castellà és la llengua que gaudeix de tots els privilegis i de la màxima difusió arreu de l'Estat. En l'anàlisi que J. Vernet fa del règim jurídicolingüístic establert en la Constitució espanyola, distingeix els tres principis sobre els quals es basa la política lingüística de l'Estat (Vernet, en Bastardas i Boix-Fuster, 2004):

- El principi de diversitat de tractament, segons el qual hi ha tres categories lingüístiques: la de llengua oficial, que correspon només al castellà (art. 3.1); la de llengua cooficial a les comunitats autònomes, que recau en *les altres llengües oficials* (art. 3.2), i la de modalitat protegida, que s'atorga a *les distintes modalitats lingüístiques d'Espanya* (art. 3.3).
- El principi de territorialitat impura, d'acord amb el qual el dret d'expressar-se en llengua no castellana es restringeix al territori on cada llengua és cooficial, mentre que els drets dels castellanoparlants són d'aplicació a tot l'Estat.
- El principi del plurilingüisme, segons el qual la diversitat lingüística és un valor superior de l'ordenament jurídic, però que, malauradament, es queda en una mera declaració d'intencions en no vincular a tots els poders públics en l'aplicació dels mandats dels articles 3 i 20.3 de la Constitució espanyola.

En resum, la Constitució espanyola reconeix l'existència de diverses llengües, però en el marc

d'un plantejament jeràrquic de l'oficialitat en què el castellà se situa en el nivell superior; *les altres llengües* (cooficials al territori propi), en l'intermedi, i les *modalitats lingüístiques*, en un d'inexistent (Mel·lià, 2004). És cert que el text constitucional permet legislar i defensar els drets lingüístics dels no castellanoparlants, però de manera molt limitada, perquè, des de la perspectiva d'un model igualitari, la regulació constitucional de la pluralitat lingüística és clarament deficitària. En efecte, l'article 3.2 atorga potestat legislativa a les comunitats autònomes en matèria lingüística, però hem d'admetre que els estatuts d'autonomia són, comparats amb el text constitucional, normes de rang inferior. Contràriament, és la Constitució la que imposa l'oficialitat d'una llengua, de manera que aquest tractament constitucional desigualitari té com a conseqüència immediata l'existència de dues classes de ciutadans: els qui tenen obligacions únicament en relació amb la seua llengua (castellà) i els qui, tot i disposar d'una llengua pròpia (català, èuscar o gallec), estan obligats a conèixer i a usar l'oficial (castellà).

Podem concloure que al llarg d'aquestes tres dècades, el plurilingüisme estatal encara no ha sigut abordat en un context igualitari, i que en alguns àmbits aquest tractament desigualitari resulta flagrant. En efecte, l'esfera dels poders públics, on hauria d'estar reflectit aquest plurilingüisme —per exemple, en els currículums acadèmics— pateix un dèficit enorme, sobretot en l'àmbit de la justícia, on

el coneixement de les llengües cooficials hauria de deixar de ser un simple mèrit per a esdevindre un requisit *sine qua non* per al concurs de trasllat (Boix-Fuster, 2004).

En el context de la cooficialitat constitucional va veure la llum l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana (Llei orgànica 5/1982, d'1 de juliol), que disposa, en l'article 7é:

1. Els dos idiomes oficials de la comunitat autònoma són el valencià i el castellà. Tothom té dret a conèixer-los i a usar-los.
2. La Generalitat Valenciana garantirà l'ús normal i oficial d'ambdues llengües, i adoptarà les mesures necessàries per tal d'assegurar-ne el coneixement.
3. Ningú no podrà ser discriminat per raó de la seua llengua.
4. Hom atorgarà protecció i respecte especials a la recuperació del valencià.
5. La llei establirà els criteris d'aplicació de la llengua pròpia en l'Administració i en l'ensenyament.
6. Hom delimitarà per llei els territoris en els quals predomini l'ús d'una llengua o de l'altra, així com els que puguin ser exceptuats de l'ensenyament i de l'ús de la llengua pròpia de la Comunitat.

La redacció estatutària no féu més que reflectir la manca de consens politicosocial sobre la qüestió lingüística. L'ambigüïtat premeditada posa en evidència la claudicació d'una part de l'esquerra valenciana, l'espanyolista, a parlar clarament de la filiació lingüística del valencià. La negació de tota al·lusió a la catalanitat de la llengua i la renúncia a fer de l'Institut de Filologia Valenciana l'autoritat lingüís-

tica de referència representen el fracàs de les aspiracions d'una part significativa de la societat valenciana, que, des de finals de la dictadura franquista i fins a l'aprovació de l'Estatut, havia defensat amb entusiasme la dignificació i la recuperació dels usos socials del valencià. Tanmateix, deixar en la indefinició la caracterització de la principal senya d'identitat valenciana per a, presumiblement, apaivagar la confrontació social aconseguí, ben contràriament al que es pretenia, aprofundir en l'afebliment de la lleialtat lingüística, ja de per si malmesa, i abonar el terreny per al triomf de les tesis secessionistes, que anys més tard reeixiren parcialment amb la institucionalització¹⁰ d'una part del discurs blaver.

Amb tot, poc després s'aprovà la Llei d'ús i ensenyament del valencià (LUEV, Llei 4/1983, de 23 de novembre), el preàmbul de la qual diu:

Davant la situació diglòssica¹¹ en què està immersa la major part de la nostra població, consegüent a la situació de sotmetiment del valencià mantinguda durant la història de quasi tres-cents anys, la Generalitat, com a subjecte fonamental en el procés de recuperació de la plena identitat del poble valencià, té el dret i el deure de retornar la nostra llengua a la categoria i el lloc que mereix, acabant

10. V. Flor (2011) afirma, en referència a Lo Rat Penat i la Real Acadèmia de Cultura Valenciana: «Així doncs, sembla innegable la connivència entre el PP i les dues entitats més representatives del blaverisme cultural.»

11. Quan la LUEV parla de *situació de diglòssia* ho fa interpretant el terme diglòssia en el sentit que li donava J. Fishman.

amb la situació de deixadesa i deterioració en què es troba. La nostra irregular situació sociolingüística exigeix una actuació legal, que sense tardar acabe amb la postració i propicie l'ús i ensenyament del valencià per tal d'assolir l'equiparació total amb el castellà. Aquesta Llei tracta de superar la relació de desigualtat que hi ha entre les dues llengües oficials de la nostra Comunitat Autònoma, i disposa les mesures pertinents per tal d'impulsar l'ús del valencià en tots els camps de la nostra societat, i especialment en l'Administració i l'ensenyament com a vehicles de recuperació. La finalitat última de la Llei és assolir, mitjançant la promoció del valencià, l'equiparació efectiva amb el castellà i garantir l'ús normal i oficial d'ambdós idiomes en condicions d'igualtat i desterrar qualsevol forma de discriminació lingüística.

En les Jornades Commemoratives d'Estudi sobre la LUEV, organitzades per la Universitat d'Alacant amb motiu de la celebració del 20é aniversari de la llei, els participants —especialistes del dret, de la sociolingüística, de la filologia i representants de la política, del món cívic, etc.— remarcaren el doble vessant de la llei: d'una banda, l'aspecte sociolingüístic, pel context social en què fou aprovada, caracteritzat per la confrontació; i de l'altre, el vessant pròpiament jurídic, de regulació dels drets subjectius, però també d'establiment de mecanismes de conservació i de restauració generals.

Però fou precisament en la tensió conjuntural del moment on posaren més èmfasi, perquè va ser pel context politicosocial que es deixaren fora de l'acord legislatiu els dos aspectes decisius esmentats suara: la denominació científica de la llengua i l'establiment de l'autoritat lingüística. Per això,

alguns autors consideren que la LUEV no és comparable a les lleis de normalització d'altres comunitats autònomes, perquè, a diferència d'aquelles, aquesta no va ser la «consagració d'un ampli procés social acceptat majoritàriament» (Alcaraz, 2005). Per a altres autors, mentre que la llei assoleix un cert èxit en l'ensenyament, l'ús normal i oficial del valencià pateix un dèficit innegable, palés, sobretot, en la manca de voluntat dels poders polítics per fomentar l'ús de la llengua pròpia. Els mitjans al servei de la normalització lingüística han sigut i són insuficients, i això es veu agreujat per les deficiències tècniques de la llei, amb la consegüent inseguretats jurídica que aquestes mancances han provocat (Ochoa, 2005). Una de les mancances que més crida l'atenció és l'absència de l'exigència del requisit lingüístic en l'accés a la funció pública, que ha dut com a conseqüència les sentències en contra de les institucions que l'han exigit, com ara els ajuntaments d'Oliva, d'Ontinyent o de Xixona. I encara més, perquè malgrat que l'oficialitat de la llengua afecta i vincula tots els poders públics, Canal 9 és un flagrant cas d'incompliment tant d'aquesta llei com de la llei de creació pròpia (Llei 7/1984, de 4 de juliol), que estableix que «l'activitat dels mitjans de comunicació social de la Generalitat Valenciana s'ha d'inspirar, en els principis següents: a) La promoció i protecció de la llengua pròpia de la Comunitat Valenciana» (article 2.1).

Tot plegat, el tractament desigualitari consagrat

en el règim juridicolingüístic de la Constitució espanyola; l'ambigüïtat sobre la filiació lingüística del valencià i la renúncia a l'establiment de l'autoritat lingüística en la redacció estatutària, així com la inseguretat jurídica que ha perpetuat la pretesa llei de normalització del valencià, ha conformat un context certament malagraït amb els intents per restaurar la legalitat i les funcions socials del valencià, sempre a compte del conflicte sobre la identitat de la llengua, que ha esdevingut, així, l'excusa perfecta per a no dur a terme una política lingüística amb una veritable voluntat normalitzadora.

En efecte, la dinàmica sociolingüística ha condicionat fins a l'actualitat qualsevol acció política sobre la llengua; una dinàmica caracteritzada per l'antagonisme dels dos discursos que marcaren la transició democràtica al País Valencià, i que encara hui marquen les pautes del comportament lingüístic social. D'una banda, el nacionalisme valencià d'arrel fusteriana,¹² que reivindicava la

12. Altrament anomenat *catalanisme*, nacionalisme *pancatalanista*, *fusterianisme*, etc. És difícil de definir breument, però s'hi pot apuntar, seguint V. Flor (2011), que «La base social que participarà del fusterianisme estarà formada per les classes mitjanes il·lustrades i de comarques valencianoparlants [...] serà el referent mobilitzador de molts universitaris durant el tardofranquisme i la transició [...]». Podem afegir que l'obra de Joan Fuster, i en concret *Nosaltres, els valencians*, n'és el referent ideològic. Defineix el País Valencià com a territori de llengua catalana i, per tant, advoca per fomentar i reforçar els llaços culturals i polítics amb la resta de territoris de cultura catalana, és a dir, amb Catalunya i les Illes Balears.

unitat de la llengua i un estatus legal per al valencià. I de l'altra, l'anticatalanisme¹³ de les elits dirigents, darrere el qual s'amagava el veritable projecte castellanitzant de les classes mitjanes i altes (Pradilla, 2002), adoptat amb el pas dels anys per les classes populars urbanes.¹⁴ Com veurem, el conflicte lingüístic sobre la identitat del valencià ha representat un fre per a les polítiques lingüístiques de recuperació, promoció i normalització de la llengua (Bodoque, 2009). I això malgrat la pretesa *pax linguae* a què anys més tard va aspirar l'expresident Zaplana mitjançant l'anomenat *pacte lingüístic*.

13. F. Viadel (2010) defineix l'*anticatalanisme* com «l'aversió a l'existència d'una nació catalana o a la mateixa llengua i cultura catalanes» i afig les aportacions d'altres autors sobre el mateix terme: «Vicent Bello l'ha definit com un feixisme local [...]. Francesc Viadel l'ha radiografiat com un moviment reaccionari que ha simbolitzat el triomf de l'hispanovalencianisme autoritari del PP sobre les esquerres [...]. L'historiador Xavier Casals s'inclina per la visió aportada per l'antropòleg Joan Francesc Mira segons el qual el blaverisme s'adscriu a un populisme autoctonista que combina entre altres elements la necessitat d'autosatisfacció i identificació d'un enemic exterior.» També el trobem definit en Flor (2011) com «l'oposició activa al catalanisme i al seu programa polític però també, si més no en certa manera, a Catalunya i "als" catalans».

14. Tal com afirma H. Boyer (2006), «Evidentment, no són els fills els qui deixen d'aprendre la llengua dels pares, sinó els pares els qui, majoritàriament víctimes d'un sentiment de culpabilitat (Lafont, 1971), d'una actitud d'autodenigració, productes d'una ideologia diglòssica (Boyer, 1991 i 2003) deixen de transmetre la llengua dominada als seus fills.»

Entre la despenalització del valencià i la institucionalització del conflicte lingüístic: els governs socialistes (1983–1995)

L'arribada al poder el 1983 del PSPV-PSOE va crear moltes expectatives de canvi, entre les quals la recuperació del valencià en els usos públics, en què la llengua pròpia patia una greu situació de minorització i un avançat procés de substitució lingüística. Tanmateix, la timidesa i la falta d'ambició de la política lingüística duta a terme pels governs socialistes impediren assolir l'objectiu sense el qual era impossible avançar en la consolidació social del valencià: la desactivació del conflicte lingüístic sobre el nom i la identitat de la llengua. Un objectiu irrenunciable per als sectors més dinàmics i proactius en la defensa del valencià, per als quals la resta d'actuacions no passaren de la mera modèstia.

Malgrat l'assoliment històric del reconeixement jurídic del valencià i la universalització de l'ensenyament en l'àmbit educatiu (almenys el públic), la redacció de l'Estatut d'Autonomia valencià demostra la rendició del PSPV-PSOE al xantatge permanent del blaverisme, ja que el text estatutari deixà fora de l'articulat la denominació científica de la llengua i l'establiment de l'autoritat lingüística, una autoritat que, com ja s'ha avançat, alguns sectors reclamaven per a l'Institut de Filologia Valenciana, reivindicació que no va quallar per raons estrictament polítiques. De manera que «la societat valen-

ciana assoleix la condició oprobiosa de figurar, dins l'estat, com a cas únic de llengua desvalguda, això és, que no disposa d'autoritat lingüística», tal com denunciava el 1996 Vicent Pitarch, que criticava, així, «l'actitud dubitativa i erràtica del PSOE en matèria lingüística» (Pradilla, 2002).

No serà fins a mitjan dècada dels noranta que s'intentarà esmenar l'omissió de l'autoritat lingüística. Tanmateix, no ho farà qui havia governat al llarg de 13 anys, sinó, curiosament, el Partit Popular (hereu de l'antiga Alianza Popular, l'únic partit que s'havia abstingut en l'aprovació de la Llei d'ús), que veurà, en la creació de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua una oportunitat de pura estratègia política per a desactivar el conflicte lingüístic.

Però encara en l'etapa socialista, la institucionalització de l'ambigüïtat onomàstica practicada pels seus governs serà interpretada pel secessionisme lingüístic com la legalització de les seues tesis, en una accepció esbiaixada del terme *valencià* com a sinònim de «llengua valenciana diferent de la catalana». En l'extrem oposat, per a una part dels defensors de la unitat de la llengua, aquesta indefinició, lluny d'afavorir la pau social que pretesament s'assoliria no explicitant la relació de sinonímia entre *valencià* i *català*, continuarà sent font de conflictes i el més gran impediment per a la plena normalització lingüística.

En la pràctica, indefinició i ambigüïtat donaren lloc a la coexistència de diversos models lingüístics,

uns elaborats sobre els fonaments de la unitat lingüística i, per tant, convergents amb la codificació fabriana; i els altres, divergents d'aquella codificació i basats en el particularisme dialectal valencià, amb la màxima expressió en el model secessionista, absolutament desvinculat del català. Sobre la base de les Normes de Castelló (1932), els models convergents han prioritzat les particularitats dialectals valencianes o s'han acostat més a les formes del català oriental. Entre aquests i el secessionista, hi ha hagut encara un tercer model, que podríem anomenar particularista o autonomista, que ha reivindicat el predomini de les formes del valencià central, però allunyat de la convergència amb la codificació fabriana.

Tanmateix, el caràcter eminentment funcional de la llengua estàndard reclamava una actuació selectiva sobre les formes i no la diversitat gratuïta de formes paral·leles. L'assoliment d'una llengua estàndard hauria d'haver dut aparellat l'assoliment de la cohesió lingüística de la comunitat de parlants. Contràriament, la renúncia a aquest establiment desembocà en el caos lingüístic, però també, i sobretot, en el desistiment d'educar lingüísticament una societat que era —i és, en gran part— analfabeta en la llengua pròpia.

De fet, en contrast amb el triomfalisme que han ostentat els governs autonòmics per les seues polítiques lingüístiques en referència a l'augment de les xifres sobre la competència lectoescripto-

ra de la població valenciana en la llengua pròpia, crida poderosament l'atenció que l'articulat de la Llei d'ús ja preveïera un capítol d'excepcions en referència a l'obligatorietat d'aplicar el valencià en l'ensenyament en el supòsit que els pares o tutors acreditaren la residència temporal als territoris de predomini valencianoparlant.¹⁵ L'exempció individual s'ampliava, així mateix, per a les poblacions de predomini castellanoparlant, eximides, a més, de l'obligatorietat d'introduir-lo en l'ensenyament, on aquesta incorporació era progressiva.

I és així com un partit que havia fet bandera de la reivindicació de la llengua va permetre la proscripció de formes lingüístiques *massa catalanes* en la RTVV: la dissortadament famosa llista de paraules prohibides de Canal 9, elaborada per qui en fou director general, Amadeu Fabregat. Tal com afirma Flor: «Canal 9 ha creat un model lingüístic diglòssic,

15. «Article 24

»1. L'obligatorietat d'aplicar el valencià a l'ensenyament en els territoris assenyalats com de predomini valencianoparlant al títol cinqué, restarà sense efecte de manera individual quan els pares o tutors que ho sol·liciten acreditin fefaentment residència temporal en aquest territori i expressen, en formalitzar la inscripció, el desig que els seus fills o tutelats siguen eximits de l'ensenyament del valencià.

»2. El Consell de la Generalitat Valenciana introduirà progressivament l'ensenyament del valencià als territoris de predomini lingüístic castellà relacionats al títol cinqué, i afavorirà totes les iniciatives públiques i privades que contribuesquen a la finalitat esmentada. Tot açò sense perjudici que els pares o tutors residents a les zones susdites puguen obtenir l'exempció de l'ensenyament del valencià per a llurs fills i tutelats, quan així ho sol·liciten en formalitzar-ne la inscripció».

patuatitzat,¹⁶ restrictiu i empobridor [...], en definitiva, un model del gust del blaverisme, si més no, del moderat, ja que el més radical està sempre “insatisfet”» (Flor, 2010). De manera que les expectatives creades amb la implantació de Canal 9 es van veure frustrades pràcticament des de l'inici de les emissions, perquè no foren mai íntegrament en valencià. Ben al contrari, la televisió pública dels valencians s'ha caracteritzat, abans i ara, per les interferències polítiques en el model lingüístic, però també per l'ínfima qualitat de la programació i per la imatge tòpica i subalterna que ha difós de la cultura valenciana (Nicolàs, 2004). Instal·lada en la indiferència lingüística més absoluta, la Radiotelevisió Valenciana ha incomplert, sistemàticament, els preceptes legals que establia la llei de creació: el compromís d'estendre socialment la llengua i d'establir un model lingüístic de referència per a l'ús públic.

Tot amb tot, la política lingüística dels governs socialistes va actuar en tres àmbits fonamentals:

- El jurídic, amb la promulgació de la LUEV, que desplega l'article 7é de l'Estatut d'Autonomia amb la finalitat de corregir la desigualtat entre les dues llengües oficials i d'impulsar l'ús del valencià en tots els àmbits socials.

16. Del substantiu patués, que designa «sovint de manera despectiva, certs parlars, en especial els mancats de cultura literària escrita i emprats només en la conversa familiar», d'acord amb la definició que en proporciona el *Gran diccionari de la llengua catalana* d'Enciclopèdia Catalana.

- L'educatiu, amb la universalització de l'ensenyament del valencià i en valencià.
- El comunicatiu, amb la implantació de la Radiotelevisió Valenciana, que tenia per objectiu fomentar l'extensió social de la llengua i establir un model lingüístic estàndard de referència per a l'ús públic.

Aquestes actuacions dugueren aparellades una sèrie de mesures encaminades a la recuperació del valencià:

- L'establiment de la Junta Qualificadora de Coneixements del Valencià, organisme d'acreditació de la competència lingüística en l'accés a la funció pública (1985).
- La creació de la Direcció General de Política Lingüística, encarregada de la planificació lingüística del Consell (1991).
- La constitució de la xarxa d'assessors i promotors lingüístics i traductors en l'Administració autonòmica i local (els gabinets d'Ús del Valencià).
- La creació del Servei d'Investigació i Estudis Socials, on es van dur a terme importants treballs sobre l'ús social del valencià basats en dades relatives a la competència, l'ús i l'actitud lingüística.

No obstant això, la falta de visió estratègica a l'hora de plantejar la política lingüística com una eina de caràcter transversal, amb un recorregut tant horitzontal com vertical en l'Administració, els poders

públics, l'ensenyament, els mitjans de comunicació, etc., va esmortir l'abast d'aquestes mesures, com ara l'adscripció de la Direcció General de Política Lingüística a la Conselleria de Cultura i Educació. De manera que les campanyes de promoció social del valencià promogudes per aquesta, a banda de sofrir l'oposició virulenta dels sectors més reaccionaris i contraris a la normalització lingüística, en compte de ser percebudes com a elements de foment de la llengua entre aquells per a qui no era la llengua pròpia i com a motors de la identitat i la lleialtat lingüístiques entre els qui la tenien com a pròpia, eren vistes com a mers productes culturals i fins i tot folklòrics. Socialment, aquestes campanyes de sensibilització lingüística no resultaven convincents perquè, mentre es feia servir persones de rellevància pública, com ara Genovés o Aspar, per a promocionar l'ús social del valencià, els poders públics, i més concretament, els membres del govern, amb el president de la Generalitat al capdavant, empraven ben limitadament el valencià en les seues compareixences públiques, delatant així una actitud de bilingüisme substitutori que ells mateixos denunciaven i reprovaven en les lleis que havien impulsat i aprovat. Això, junt amb la deixadesa més vergonyosa pel que fa a les iniciatives per a assolir l'equilingüisme, com ara no exigir el requisit lingüístic per a l'accés a la funció pública o no aprovar sinó *in extremis* l'homologació de titulacions administratives de català i valencià, posen de manifest una política lingüística curta de mires.

En definitiva, durant l'etapa socialista el valencià va recuperar una certa *visibilitat*, amb la creació d'instruments jurídics de restauració i d'espais socials de reconeixement públic. Però aquestes accions no van ser suficients per a dignificar socialment el valencià ni tampoc per a aturar la defecció lingüística. I, per descomptat, el fet d'evitar qualsevol referència explícita a la llengua catalana aniria agreujant l'afebliment de la lleialtat lingüística i assentant les bases de l'estranyament lingüístic que prosperaria amb els governs populars.

La creació d'un àmbit referencial excloent. Les penalitats del valencià del 1995 ençà: els governs populars

Des de la seua arribada al govern, el PP ha qüestionat dia sí dia també la tasca normativitzadora duta a terme en els anys anteriors a l'escola, la universitat i el món editorial, i ha diluït encara més la identitat lingüística valenciana. Tant en l'ensenyament com en l'administració i la Radiotelevisió Valenciana s'han perseguit les denominacions o les referències a la unitat de la llengua i s'ha practicat reiteradament la censura de paraules i d'expressions considerades *poc valencianes* (Nicolàs, 2004).

La presumpta *pax linguae* impulsada per Eduardo Zaplana va quallar en l'aprovació de la Llei

de creació de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL), que es va constituir el 2001. L'any següent s'aprovà una resolució que reconeixia els criteris de la Conselleria d'Educació seguits entre 1982 i 2002, basats en la normativa unitària adaptada a la modalitat valenciana pels gramàtics fabristes valencians. El 2005, l'AVL va aprovar un dictamen sobre la denominació de la llengua com a *català* o *valencià*, alhora que reivindicava que la dualitat onomàstica no fóra el pretext per a oferir una visió fragmentada de la llengua.

A pesar que la institució normativa aspirava a ser el punt de trobada de les diverses sensibilitats lingüístiques existents al País Valencià, l'AVL ha sigut reiteradament instrumentalitzada pel govern valencià, que ha continuat enfrontant totes dues denominacions, però ara en el context d'un discurs renovat, que nega la unitat de la llengua catalana amb el pretext de l'existència de dues denominacions jurídiques que avalarien dues realitats lingüístiques diferents (Climent-Ferrando, 2005). De fet, per a alguns autors, la creació de l'AVL representa un veritable punt d'inflexió en el secessionisme lingüístic i «l'intent més greu i perillós de trencament de la unitat de la llengua catalana en el pla jurídic» (Esteve, Esteve i Teodoro, 2005).

En efecte, les primeres decisions normatives de la institució foren políticament utilitzades per a justificar i avançar en la fixació d'un model referencial institucional que obvia l'emprat per les universitats,

l'ensenyament, el món editorial i l'administració pública. Per això, les recomanacions de l'AVL han sigut interpretades pels professionals com un eufemisme que encobreix pobrament la seua veritable finalitat: la censura de totes aquelles formes que denoten *catalanitat*, definitivament proscrietes de qualsevol registre formal, amb el consegüent empobriment de la llengua culta, reduïda, cada vegada més, a l'expressió col·loquial i amb poques possibilitats d'assolir tots els àmbits d'ús propis de les llengües de cultura.

Tal com han fet notar alguns autors (Pradilla, 2005), a pesar que la proposta de l'AVL no representa una codificació *ex novo*, la interpretació que se n'ha fet sí que manifesta una clara voluntat d'actuar independentment. De fet, el govern valencià ha insistit obsessivament a crear un àmbit referencial excloent i s'ha inhibit a l'hora de liderar un procés d'extensió de l'ús del valencià. L'estàndard acadèmic estableix com a marc estricte de referència lingüísticocultural la comunitat autònoma. Tanmateix, en un context de minorització lingüística, és difícil garantir un funcionament autònom que evite la interferència del castellà. Contràriament, ha procurat mantindre una clara distància amb el català oriental. En aquest mateix context, la funció de prestigi que ha de tindre qualsevol estàndard es veu constantment impossibilitada, atesa l'aposta lingüística de les elits en el poder clarament favorable al castellà.

Aquesta nova dinàmica en el procés d'estandardització atempta directament contra el concepte de comunitat lingüística i el resultat és l'estranyament referencial, amb la llengua funcionant en comunitats lingüístiques diferents. La difusió de l'estàndard necessita la identificació de la comunitat lingüística com a tal. De fet, les diverses propostes de codificació al País Valencià tenen com a destinatària una comunitat lingüística diferent, la que es vol per al present i per al futur. Tanmateix, una proposta estàndard només pot tindre sentit si al darrere hi ha una comunitat lingüística cohesionada i si les institucions funcionen en sintonia.

Però els estàndards de l'AVL i de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana (IIFV) persegueixen aspiracions diferents per a una mateixa comunitat lingüística. L'AVL, sobre la base del fabrisme, busca la identificació amb l'usuari, aspiració que no acaba de quallar ni en l'ensenyament ni en el món acadèmic ni en l'editorial, perquè va massa lluny en l'àmbit del particularisme i sembla haver dissimulat la ideologia lingüística del secessionisme amb una pretesa voluntat unitarista, amb el consegüent xoc de legitimitat. Mentre el model de l'AVL continue basant-se en la col·loquialització de la llengua i en l'acceptació de la interferència lingüística del castellà, s'aprofundirà en la creació d'un àmbit referencial excloent, dinàmica que ha dut algun autor a parlar ja de la *galleguització* del valencià (Pradilla, 2009).

Partint de la necessitat de tractar de manera

específica les peculiaritats valencianes, però amb una evident base unificadora i convergent, el model unitarista de l'IIFV té una clara voluntat d'eixamplament de la comunitat lingüística. Malgrat que aquest model sí que compta amb l'adhesió dels agents culturals realment compromesos amb la dignificació del valencià, també topeta amb fortes oposicions dels sectors que consideren que aquella convergència és la causa de la poca adhesió dels parlants de la llengua (Pradilla, 2009).

Tant governant amb el suport parlamentari d'Unió Valenciana com en majoria absoluta, el PP s'ha servit del secessionisme per a inhibir-se en l'aplicació d'una política lingüística de recuperació idiomàtica. En canvi, les mesures dels governs populars han anat encaminades a desmantellar la feble estructura organitzativa implantada i a reduir els escassos resultats de la política lingüística anterior, i això ha dut algun autor a considerar el «cas valencià com un exemple de *contraplanificació lingüística*» (Pradilla, 2002).

En efecte, les primeres mesures que va adoptar el govern del PP van ser totes de marcat caràcter regressiu i fins i tot repressiu (Esteve, 2004), com ara:

- La deshomologació de títols entre les administracions valenciana, catalana i balear, en una mostra més de separatisme lingüísticocultural.
- La supressió de la Direcció General de Política Lingüística.

- La intervenció en els materials curriculars de l'assignatura de valencià.
- La inadmissió de la llicenciatura en Filologia Catalana per a acreditar els coneixements de valencià en les oposicions a cossos docents no universitaris a fi d'aprofundir en l'aïllament referencial al qual hem al·ludit reiteradament.
- La supressió d'autors no valencians dels currículums de literatura de Secundària i Batxillerat, en la mateixa línia que la mesura anterior.
- El conflicte amb les universitats per les referències estatutàries a la llengua catalana, amb una sèrie llarguíssima de sentències en contra.
- La batejada per M. À. Pradilla com la deriva estandarditzadora (Pradilla, 2005).

A les quals cal afegir les més recents:

- La fi de les emissions de TV3 al País Valencià, en un intent més de privar els valencians de la possibilitat d'informar-se per altres mitjans aliens al control i a la manipulació del govern valencià, a banda de l'aïllament lingüístic del marc referencial català.
- La implantació d'un model educatiu suposadament basat en un plurilingüisme equilibrat amb el qual es pretén posar fi a gairebé trenta anys d'ensenyament en valencià.

Sota l'aparença d'una pretesa política de recuperació de la llengua, el PP es presenta com l'únic dipositari de la genuïna i popular identitat lingüística valenciana. Mentrestant, i d'una manera correlativa,

la planificació lingüística va a un ritme descendent però convergent amb els interessos de qui la sustenta, i que no són altres que ofegar definitivament les iniciatives de valencianització social, alhora que s'aprofundeix en els hàbits castellanitzants dels poders públics i s'assoleix la veritable finalitat de la seua política lingüística: la desaparició del valencià.

De fet, l'ordenament jurídic constata la important responsabilitat política en el manteniment del conflicte lingüístic valencià (Alcaraz, 2002). La reforma de l'Estatut (Llei 1/2006, de 10 d'abril), pactada pels dos partits polítics majoritaris al País Valencià, PP i PSOE, ofería tant la possibilitat de resoldre el conflicte lingüístic derivat de l'ús estatutari del terme *valencià* com l'ocasió de consolidar i aprofundir en els drets lingüístics ja reconeguts, ampliar-los i estendre'ls a noves previsions que la legislació autonòmica havia omés (Teodoro, 2008).

Però el nou Estatut ni estableix nous drets ni noves garanties, com ara el requisit lingüístic en l'Administració. En canvi, agreuja el problema onomàstic en reafirmar la interpretació nominalista amb l'establiment de les denominacions *llengua valenciana* i *idioma valencià*, que aprofundeixen en l'estatus diferenciat del català. L'article 6 defineix el valencià com a *llengua pròpia*, una determinació clara i inequívoca que representa un avantatge, però que no va acompanyada de la voluntat decidida i ferma de fer del valencià la llengua d'ús normal i preferent en les adminis-

tracions públiques, en els mitjans de comunicació i en l'ensenyament. La falta de concreció del concepte *llengua pròpia* l'aboca a la sinonímia de *llengua característica, originària*, en el sentit de pertanyent exclusivament al territori valencià (Teodoro, 2008). De manera que s'aprofundeix encara més en l'estranyament referencial.

En els darrers temps, a més, aquest estranyament referencial, aquest aïllacionisme respecte de la resta de la comunitat lingüística, ha conegut episodis més exacerbats, que delaten l'estigmatització obsessiva a què el partit governant vol sotmetre qualsevol que pose en dubte la defensa a ultrança que exhibeix de la identitat i de la llengua dels valencians. Com molt bé afirma F. Viadel (2010):

Al País Valencià, des de fa quasi més de trenta anys, molts ciutadans, partits, tenen ben complicat defensar en igualtat de condicions les seues idees, punts de vista sobre el propi país, dissentir de la ideologia dominant o simplement usar amb normalitat la seua llengua.

Un dels últims capítols d'aquesta obsessió aïllacionista ha sigut el tancament definitiu dels repetidors d'Acció Cultural del País Valencià que permetien rebre el senyal de TV3 al País Valencià. Les contínues multes del govern encapçalat fins al juliol del 2011 per Francisco Camps han posat fi a les emissions de TV3 al territori valencià, de manera que, en un món globalitzat, al País Valencià no hi ha llibertat d'expressió ni de comunicació, talment

com s'esdevé en règims autoritaris.¹⁷ Aquesta cacera politicoideològica no persegueix únicament l'aïllament comunicatiu d'una part de la societat valenciana, que ha renunciat a informar-se mitjançant la Radiotelevisió Valenciana (per raons lingüístiques, però, en els darrers anys, també per la manipulació i pel control polític a què són sotmesos els espais informatius abans de l'emissió), sinó també, i sobretot, la separació definitiva dels valencianoparlants de la resta del domini lingüístic català.

En la mateixa línia, tot just celebrades les eleccions municipals i autonòmiques del 22 de maig del 2011, el conseller d'Educació en funcions anunciava la implantació d'un nou model educatiu plurilingüe equilibrat, amb un repartiment de les assignatures per a cadascuna de les tres llengües vehiculars a raó d'un terç per al valencià, un terç per al castellà i un màxim del 33% per a l'anglès.

Novament, mentre el govern afirmava i defensava que el model garantiria l'ús equilibrat del valencià, el castellà i l'anglès, la comunitat educativa argumentava que el que veritablement amagava la

17. De fet, F. Viadel (2010) apunta en aquesta direcció quan parla de *quasi-règim*, i matisa al respecte: «Al País Valencià s'han donat, des de l'arribada al poder autonòmic del PP el 1995, algunes condicions típiques dels règims autoritaris com ara el domini d'un partit sobre l'esfera de les relacions polítiques i socials; el suport d'aquest partit a grups d'interès afins en aquest cas *lobbys* empresarials amb els seus grups de comunicació o sectors oficials de l'Església; respecte sols formal dels mecanismes democràtics de control de l'executiu; gestió pública opaca; control ferreny dels mitjans de comunicació públics, etc.»

proposta era l'eliminació de les línies en valencià. El ben cert és que les preteses condicions d'igualtat entre el valencià i el castellà sobre les quals es fonamenta el model són socialment inexistents, una fal·làcia repetida i augmentada cada vegada que es parla de la cooficialitat del valencià i del castellà o de la coexistència de totes dues llengües en l'ensenyament. Tanmateix, els únics programes que fins ara han garantit l'adquisició de les dues llengües oficials i la d'altres idiomes estrangers són els que tenen com a base el valencià.

L'obcecació del govern valencià en la qüestió lingüística no fa més que evidenciar el seu afany glotofàgic,¹⁸ en el qual no estalviarà mitjans per a aconseguir els seus objectius. El primer, l'aïllament definitiu de la resta de la comunitat lingüística catalana, amb l'estranyament referencial patrocinat per les instàncies oficials. En segon lloc, la colloquialització flagrant del valencià, amb el model lingüístic de Canal 9 com a màxim exponent. I en tercer lloc, el mimetisme total amb Espanya, amb la consegüent anihilació de la llengua que tant diuen defensar. Perquè, molt a pesar seu, aquest és un dels trets identitaris més visibles que encara separa els valencians dels espanyols.

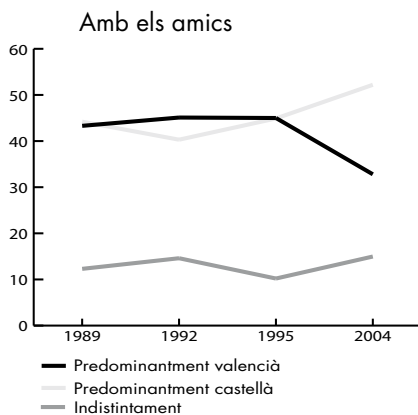
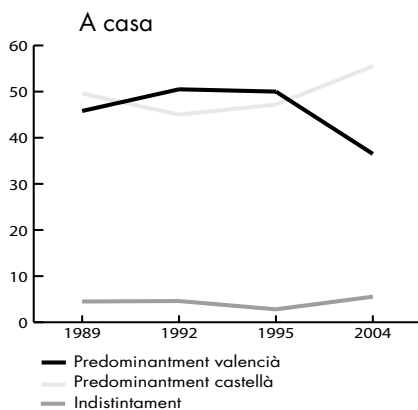
18. De *glotofàgia* també anomenada *lingüicidi*, és a dir, la «substitució total d'una llengua o d'una varietat lingüística per una altra llengua dominant», d'acord amb la definició que en proporciona el *Gran diccionari de la llengua catalana* d'Enciclopèdia Catalana.

La superació del conflicte lingüístic. De l'esquizofrènia codificadora a la gestió (responsable) del polimorfisme

L'any 2005 es va donar a conèixer l'*Enquesta sobre la situació social del valencià*,¹⁹ realitzada per l'Acadèmia Valenciana de la Llengua l'any 2004. Aquest treball va evidenciar el que la majoria dels professionals de la llengua intuïem: després de més de vint anys de l'aprovació de la LUEV, encara ens trobàvem molt lluny de l'equiparació lingüística i la recuperació del valencià que la llei preconitzava en el seu preàmbul.

Durant els primers deu anys posteriors a l'entrada en vigor d'aquesta llei, podem observar un procés de recuperació del valencià, atés que la llengua penetra en espais lligats a l'esfera pública fins a aquest moment vetats i s'eixampla com a llengua d'ús social. Així mateix, les dades corresponents als anys 1989 i 1992 (i, en part, 1995) mostren una línia ascendent en l'evolució de l'ús social del valencià, encara que de menor intensitat. Ara

19. Dins *Llibre blanc de l'ús del valencià I* (AVL, 2005).



Evolució de l'ús en la zona de predomini lingüístic valencià.
 Font: *Llibre blanc de l'ús del valencià I. Enquesta sobre la situació social del valencià. 2004* (AVL, 2005).

bé, l'enquesta mostra com a partir de l'any 1995 la tendència ascendent canvia, amb una evolució fortament negativa en la comprensió oral i en la capacitat de parlar però, sobretot, en l'evolució de l'ús social.

Tal com s'indica en l'apartat VI d'aquesta publicació, és cert que les diferències en la composició de la població entre els anys 1986 (any en què es va realitzar la primera enquesta sobre coneixement i ús del valencià) i 2004 són remarcables, sobretot pel que fa a la forta incorporació de població nascuda a l'estranger a partir de finals de la dècada dels noranta. Ara bé, per a Sanjuan (2008), tot i assumir aquest canvi demogràfic, el descens en l'ús del valencià respecte al nivell de competència declarat i, a més, en uns àmbits d'ús que no tenen relació amb la presència de població d'origen no valencianoparlant no pot ser explicat únicament basant-se en els canvis poblacionals.

Més encara, per a aquest autor és el canvi de comportaments i d'actituds lingüístics de la societat receptora, que es configura com a model de referència, el que condiciona molt menys favorablement envers el coneixement i l'ús del valencià la població nouvinguda. Per la nostra banda, pensem que també cal remarcar el fet que des de les administracions públiques no s'ha dut a terme una política seriosa d'acollida i d'integració en la nostra llengua.

Com ja hem apuntat en l'apartat anterior, la constitució de l'AVL, l'any 2001, va suposar un pas

important en el procés de normalització lingüística. Per una banda, els defensors més radicals del secessionisme lingüístic, els eterns *insatisfets*, la van considerar una institució *catalanista* des dels seus inicis, ja que la major part dels acadèmics que en formaven part provenien de la tradició unitarista. També hi hagué un sector de la població que la va rebre com l'última temptativa d'aquest secessionisme de guanyar la batalla per la llengua, per tal com en la llei que la creava es mantenia la indefinició ja comentada sobre el nom de la llengua i la seua filiació. El ben cert, però, és que molts usuaris de la llengua van veure en la seua creació la solució a l'anomenat conflicte lingüístic. Conscients ja, com hem comentat anteriorment, que el problema no era lingüístic sinó polític, van valorar positivament que s'arribara a un pacte precisament polític per a intentar superar les diferències formals i de nom que impedié continuar avançant en el procés de redreçament lingüístic.

D'una manera o d'una altra, el ben cert és que l'AVL és per llei l'ens de referència normativa al País Valencià i té per funció «determinar i elaborar, en el seu cas, la normativa lingüística de l'idioma valencià. Així com, vetlar pel valencià partint de la tradició lexicogràfica, literària, i la realitat lingüística genuïna valenciana, així com la normativització consolidada a partir de les denominades Normes de Castelló».

Pel que fa a l'aspecte onomàstic i de filiació al sis-

tema lingüístic català, l'AVL va aprovar, l'any 2005, un dictamen normatiu que finalment reivindicava la dualitat onomàstica:²⁰

La llengua pròpia i històrica dels valencians, des del punt de vista de la filologia, és també la que compartixen les comunitats autònomes de Catalunya i de les Illes Balears i el Principat d'Andorra. Així mateix és la llengua històrica i pròpia d'altres territoris de l'antiga Corona d'Aragó [...]. Els diferents parlars de tots estos territoris constituïxen una llengua, és a dir, un mateix “sistema lingüístic”.

[...]

En l'àmbit territorial de l'actual Comunitat Valenciana, la llengua pròpia dels valencians ha rebut majoritàriament el nom de valencià o llengua valenciana [...]. A pesar d'existir una tradició particularista valenciana respecte a l'idioma propi (annex 3), la consciència de posseir una llengua compartida amb altres territoris de l'antiga Corona d'Aragó s'ha mantingut constant fins a època contemporània (annex 4). Per això, la denominació històrica de valencià ha coexistit amb la de català, documentada en determinades fonts valencianes (annex 5), i generalitzada en l'àmbit de la romanística i de la universitat valenciana de les últimes dècades.

Podríem pensar que el conflicte onomàstic queda conclòs després d'aquest document normatiu. Es fa palès que compartim una mateixa llengua i que aquesta pot rebre el nom de valencià o de català. És cert que en un altre apartat del dictamen

20. Acord de l'AVL, adoptat en reunió plenària del 9 de febrer del 2005, pel qual s'aprova el dictamen sobre els principis i criteris per a la defensa de la denominació i l'entitat del valencià.

assenyala que «d'acord amb la tradició i amb la legalitat estatutària, l'AVL considera que el terme més adequat per a designar la llengua pròpia en la Comunitat Valenciana és el de *valencià*», però de la mateixa manera apunta ja en la declaració del 2003 que serveix d'antecedent a aquest dictamen que «la diversitat onomàstica del valencià no pot servir de base a iniciatives que projecten una imatge fragmentada del sistema lingüístic que els valencians compartim amb altres territoris».

Després de totes aquestes afirmacions per part de la institució que, segons la mateixa Llei de creació de l'Acadèmia, té entre les seues competències la de «vetlar per l'ús normal del valencià i defendre la seua denominació i entitat», no podem admetre que el govern valencià continue sense homologar els títols entre les administracions valenciana, catalana i balear, que continue negant-se a esmentar explícitament la llicenciatura de Filologia Catalana en les oposicions als cossos docents o que s'enteste a entrar en conflicte amb les universitats per les referències a la llengua catalana en els seus estatuts. És obvi que per al govern valencià el terme català és un mot tabú.

Altres documents avalen la bona voluntat de l'AVL. Al llarg de la seua trajectòria, els seus membres han aprovat una sèrie d'acords que van des de la petició a la Conselleria de Cultura i Educació que reconsiderara els components pedagògics i els continguts de l'assignatura de «Valencià. Llengua i

Literatura»,²¹ fins a la crida urgent a totes les institucions valencianes perquè compliren el manament legal de promoció del valencià segons s'indicava en el *Pacte pel valencià* signat pel PSOE i pel PP en juny del 2001.²² Evidentment aquestes peticions han sigut sistemàticament ignorades per part de les institucions públiques implicades.

En l'àmbit de la normativització de la llengua —l'altre element de discòrdia, junt amb la qüestió onomàstica i de filiació, en el nostre conflicte lingüístic particular—, ¿quin paper ha fet l'AVL? La seua Llei de creació marcava com la primera competència de la institució «determinar la normativa oficial del valencià en tots els seus aspectes». En un primer moment, i mentre no s'aprovara una gramàtica i un diccionari, es va donar com a referent normatiu el conjunt de criteris usats en els textos oficials de la Conselleria d'Educació, responsable de l'aplicació i desplegament de la LUEV des de la seua aprovació, amb algunes recomanacions ortogràfiques, gramaticals i lèxiques concretes, tal com s'ha apuntat adés.²³

21. Acord 6/2001, de 15 d'octubre del 2001, mitjançant el qual l'AVL aprova la Declaració institucional sobre el projecte de currículums escolars de "Valencià. Llengua i Literatura" d'ESO i Batxillerat, de la Conselleria de Cultura i Educació.

22. Acord 35/2003, de 23 de juliol del 2003, sobre declaració institucional de l'AVL a propòsit de la constitució dels òrgans de representació i govern dels valencians com a conseqüència de les eleccions autonòmiques i municipals del 25 de maig del 2003.

23. Acord 6/2002, de 20 de maig del 2002, en què es refon i es com-

L'any 2005, en el dictamen normatiu esmentat anteriorment, l'AVL concreta el model de codificació que persegueix: una codificació policèntrica alhora que convergent:

Cal tindre present que no tots els idiomes de cultura han seguit unes directrius úniques i exclusives. Hi ha models de codificació que tenen un caràcter molt centralista [...]; n'hi ha uns altres que es basen en una varietat creada a partir de l'adopció d'elements de diferents parlars [...], i n'hi ha d'altres, encara, que respecten les diferents modalitats dins de la unitat [...]. Esta última possibilitat, atesa la rica tradició lingüística i literària del valencià dins de la llengua compartida, és la que l'AVL considera com la més adequada per al nostre idioma, ja que permet respectar la diversitat dins de la unitat.

Aquest tipus de codificació és la que ja s'havia generalitzat en la nostra tradició lexicogràfica i gramatical de base unitarista: la coexistència simultània, com a adaptacions a realitats diatòpiques diferenciades, de grups de normes distints, amb graus mínims de diferenciació, els quals es consideren simples manifestacions alternatives d'un únic sistema lingüístic.

En el mateix dictamen s'afirma que aquesta codificació es fa d'acord amb un model que incorpora les

plementa l'acord de 25 de març del 2002 pel qual s'aprova el referent normatiu valencià, i s'emet dictamen sobre la consulta formulada pel conseller de Cultura i Educació per a l'aplicació de la Resolució 10/2002, de 4 d'abril, de la Presidència de l'AVL.

característiques pròpies dels parlars valencians, però al mateix temps adverteix que aquest fet no s'ha d'interpretar com un signe de fragmentació lingüística, sinó com una via de promoure l'ús del valencià acostant-lo al model de llengua dels seus usuaris.

En primer lloc, podem constatar que els redactors d'aquestes línies barregen dos conceptes diferents: per una banda la codificació (o normativització), que forma part del treball tècnic de fixació de la norma; i per l'altra, l'estandardització, que seria el camp on s'hauria d'incloure el treball per promoure l'ús del valencià, acostant-lo al model de llengua dels usuaris. Amb tot, l'AVL sembla manifestar amb aquesta afirmació un cert acord amb la teoria postulada per alguns lingüistes segons la qual la normalització lingüística al nostre país no s'ha assolit a causa de l'allunyament entre l'estàndard proposat i el model de llengua utilitzat pels parlants.

Al nostre parer, però, la major o menor proximitat de la llengua estàndard als usos col·loquials no pot ser l'excusa per a no reconèixer la manca real d'una planificació lingüística normalitzadora per part del poder polític. Aquesta proximitat resulta desitjable en tant que, com ja hem comentat, el tret distintiu de la llengua estàndard és l'acceptació del seu valor referencial per part de la comunitat lingüística que l'ha d'usar. Ara bé, tal com apunta encertadament Conill (2006), aquesta proximitat no és gens fàcil d'aconseguir en situacions de minorització lingüística com la nostra, en què la llengua subordinada

es troba en un estat d'instabilitat constant com a conseqüència de l'allau d'interferències procedent de la llengua dominant:

La conclusió immediata que es desprén de l'adopció d'aquesta perspectiva és que tractar de resoldre problemes sociolingüístics derivats del procés de minorització amb mers arranjaments filològics fóra com pretendre caçar elefants amb matamosques.

L'any 2006, l'AVL publicava la *Gramàtica normativa valenciana* i el *Diccionari ortogràfic i de pronunciació del valencià*. A falta de conèixer el resultat del treball sobre el diccionari normatiu que s'hi està elaborant, aquest dos treballs constitueixen actualment el marc normatiu de la institució i, per tant, del conjunt de la societat valenciana.

Tanmateix, aquestes obres no han acabat de satisfer tots els agents implicats en el procés de normalització lingüística, ja que molts han considerat que els treballs estan caracteritzats per un excessiu particularisme dialectalitzant. Es pot pensar que no comporten un trencament significatiu amb la tradició gramatical i lèxica prèvia, però la interpretació que se'n deriva a partir de tota una sèrie de preferències, dobles formes i observacions pot provocar confusió entre els usuaris. Més encara si tenim en compte que el govern valencià s'ha obsedit a perseguir totes aquelles formes que, a partir d'una interpretació molt particular de les recomanacions de l'AVL, ha considerat poc genuïnes.

En aquest punt convé també tindre en compte el perill que corre l'AVL, en el seu intent d'acostar la llengua al model d'uns usuaris, d'allunyar-se excessivament del model, més o menys uniforme, que s'havia consolidat en l'ensenyament, el món editorial, els mitjans de comunicació, els cercles acadèmics, etc., en definitiva, entre aquells que formaven en bona part el teixit social que treballava pel capgirament del procés de substitució lingüística, partidaris majoritàriament d'un model més convergent amb la resta del domini lingüístic. No oblidem tampoc que, tal com hem afirmat adés, seria recomanable que aquest sector participara en el procés d'estandardització de la llengua.

També hauria sigut desitjable que s'haguera establert una coordinació, ja des dels inicis de la creació de l'AVL, amb l'IIFV, per tal com aquesta institució havia sigut l'encarregada de col·laborar amb l'administració autonòmica en matèria gramatical i lexicogràfica abans de la creació de l'AVL i havia avalat les publicacions que sobre aquestes matèries havia realitzat la Generalitat Valenciana. A hores d'ara l'IIFV continua sent un ens de referència en el món acadèmic que l'AVL no hauria d'oblidar.

Des de l'òptica d'una política lingüística responsable, la selecció de les formes lingüístiques (la seua genuïnitat o la seua legitimació normativa) fa temps que hauria d'haver abandonat els paràmetres de la discussió, que s'hauria d'haver situat en la gestió responsable i adequada del polimorfisme.

Més enllà de la conveniència sociolingüística d'un model o d'un altre, l'AVL és l'entitat referencial d'un territori concret i com a tal té plena legitimitat per a fer i desfer segons crega convenient dins d'aquest. Però segons ella mateixa reconeix, el valencià forma part d'un sistema lingüístic compartit amb altres territoris. És per això que considerem necessari un treball de col·laboració entre l'AVL i la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC). Evidentment no és responsabilitat única de l'AVL que aquesta col·laboració pugui realitzar-se, però també ho és, i de la mateixa manera que aquesta institució apel·la a «tots els parlants del nostre idioma perquè, amb la màxima generositat i flexibilitat, cooperen en la solució del denominat conflicte lingüístic valencià amb sentit comú i visió de futur», nosaltres apel·lem a les institucions implicades en aquest procés perquè treballen coordinadament, en un pla d'horitzontalitat, cap a l'assoliment d'un sistema convergent.

L'estandardització no es pot abordar únicament des d'una perspectiva dialectològica, sinó sobretot sociolingüística. Compartir un model vol dir fabricar un instrument vàlid per als usuaris, un instrument que responga a unes necessitats reals. En el cas de les llengües en situació minoritzada, a més, cal orientar els usos i actuar-hi de manera intervencionista tant en el corpus com en l'estatus. Més encara: cal ser proteccionista, perquè la col·loquialització va en contra d'aquestes llengües,

que s'han de blindar de la interferència lingüística (Pradilla, 2009).

El ben cert, però, és que el vertader conflicte lingüístic dels valencians és el conflicte sobre l'ús. Qüestionar aspectes de la normativa lingüística té un valor simbòlic i, per tant, la defensa o la detracció d'un model lingüístic és l'indicador d'un conflicte irresolt. La pregunta que haurien de respondre els responsables de la política lingüística al País Valencià no és quina classe de valencià s'ha d'utilitzar, sinó si es vol fer del valencià un instrument pràctic de comunicació, un element de dignificació social, d'afirmació, d'autoestima i de cohesió social.

Com ja hem comentat, sense una voluntat política ferma no pot haver-hi una planificació lingüística normalitzadora i, evidentment, el govern valencià no està disposat a assumir la seua responsabilitat en aquest sentit. Les darreres actuacions del govern en aquesta matèria agreugen més encara el procés d'estigmatització del valencià i, com a conseqüència, el de tots aquells que volem viure en valencià.

Les intencions de l'exconseller d'Educació, Alejandro Font de Mora, en nom d'un multilingüisme mal entés, d'eliminar les línies en valencià i desfer així el treball normalitzador que s'havia realitzat en l'únic àmbit on s'havia aconseguit avançar en el desplegament de la LUEV, i això gràcies a la dedicació dels docents i de les AMPA, que no han defallit en aquests anys de confrontacions amb el govern, palesen que el poder polític no té ni tan sols la

voluntat de complir la legislació vigent en matèria de política lingüística, menys encara la voluntat de fer-la complir.

En l'última remodelació de la Generalitat Valenciana, els *servicis* de la ja inexistent Direcció General de Política Lingüística van passar a mans de la Conselleria de Turisme, Cultura i Esports, com una Subdirecció General de Política Lingüística que depén de la Direcció General de Patrimoni Cultural. No està malament considerar el valencià com una part del nostre patrimoni cultural, com indica la Constitució espanyola; suposem que com a tal patrimoni el protegiran, però no és possible acceptar que l'organisme encarregat de la planificació lingüística normalitzadora del valencià se situe en aquest terreny.

Fet i fet, la política lingüística al País Valencià ha sigut clarament insuficient per a assolir el principal objectiu proclamat per la LUEV: equiparar socialment les dues llengües oficials, perquè la llei només ha servit per a *despenalitzar* l'ús del valencià, ja que ni tan sols s'han desplegat les poques potencialitats que oferia.

A pesar d'estar dirigida per partits diferents, la política lingüística dels governs autonòmics, ha sigut ben semblant en la manca de voluntat normalitzadora. No hi ha hagut una política decidida i ambiciosa per a recuperar la dignitat social del valencià, sinó que els diferents governs s'han limitat a esperar que les grans declaracions de voluntat

anaren, a poc a poc, narcotitzant les protestes i reclamacions socials.

I això palesa la deixadesa dels poders públics a l'hora de garantir els drets lingüístics dels valencians, amb l'agreujant que l'absència d'una política lingüística activa de recuperació del valencià és, al capdavant, una política lingüística activa en favor del castellà (Bodoque, 2009).

La gestió responsable de la política lingüística

La desigualtat entre el valencià i el castellà hauria d'haver obligat els poders públics a atorgar una atenció especial al valencià com a principi bàsic de convivència equitativa i compensatòria, reclamada, d'altra banda, per una part gens menyspreable de la ciutadania. Per contra, les instàncies oficials l'han volgut mostrar com un signe de parcialitat o de politització de la llengua, amb l'objectiu clar d'estigmatitzar i demonitzar els sectors civicopolítics més dinàmics i compromesos amb la defensa del valencià. Potser convé reportar, ara i ací, les paraules d'Henri Boyer (2006):

Però el sociolingüista no té per missió celebrar ni tampoc diabolitzar una o una altra opció (gloto)política. Pot, fins i tot, estar obligat a observar serenament quines opcions/decisions polítiques van (democràticament) en el sentit de la protecció del plurilingüisme, en el sentit de la defensa de les “llengües petites”, de les “llengües sense estat”, de les llengües “minoritàries” o “regionals”. Ara bé, és obligat també constatar que, davant les amenaces de la *mundialització* en aquest àmbit, per més que desagradi a L-J. Calvet

(Calvet, 2002; Boyer, 2002), algunes opcions polítiques són més pertinents que d'altres, aquí i allà. Certs nacionalismes lingüístics, democràtics, integradors, com el que ha permès que a Catalunya el català torni a ser una llengua de ple exercici social i que a Espanya la qüestió lingüística sigui objecte d'un ampli debat, de vegades tens però prometedor, mereixen tota l'atenció del sociolingüista.

Paradoxalment, l'estigmatització i la demotivació d'aquests sectors socials no han sigut contrarestades amb propostes pacificadores i de consens. Ans al contrari, la qüestió lingüística, el tema de la llengua, s'ha fet servir per a manipular l'opinió pública i per a atiar encara més —com si això fóra possible!— la conflictivitat social consegüent. Tanmateix, una acció política responsable en matèria lingüística hauria d'haver obligat a actuar d'una manera ètica en el conflicte lingüístic i, sobre la base de l'irrenunciable principi de convivència equitativa, a favor de la llengua històricament subordinada (Riera, 2008).

Per això, la política lingüística, des d'una perspectiva social, hauria de tindre per objectiu convertir els àmbits públics en espais de convivència lingüística, on els drets lingüístics dels valencianoparlants foren reals i efectius; en motors d'incorporació dels castellanoparlants i en factors d'acolliment dels nouvinguts. Com a element fonamental de la nostra identitat, el valencià hauria de ser un instrument bàsic de comunicació, d'integració i de cohesió social. Una llengua compartida per la ciutadania i no una llengua per a dividir la ciutadania.

En aquest sentit, tal com afirma Baztarrika (2010):

Poner trabas en el camino de la pluralidad social, en general, y de la diversidad lingüística, en particular, conlleva obstaculizar gravemente la convivencia lingüística y, en consecuencia, la propia convivencia social. Por tanto, la sociedad debería asumir la diversidad lingüística de manera positiva y activa, [...] necesitamos de la política lingüística para hacer efectivas las opciones de ejercer la diversidad lingüística, para garantizar la igualdad de oportunidades de los ciudadanos [...], para hacer posible la pervivencia y desarrollo equilibrado de las lenguas, para respetar y hacer respetar, junto con los demás derechos, los derechos lingüísticos reconocidos a todos los ciudadanos, y también para fortalecer la cohesión social.

Precisament per això, potser és el moment de deixar de fer política *amb* la llengua i començar a fer una política lingüística responsable des d'una perspectiva social, amb la transversalitat i la cohesió social com a estratègies fonamentals.

Pel que fa a la transversalitat, si tenim en compte que el fet lingüístic és present arreu, no té sentit restringir la política lingüística a l'àmbit de la cultura o de l'educació, sinó que ha de ser, necessàriament, transversal, i ha d'incidir en totes les actuacions dels poders públics. Per tant, si aspirem a aquesta transversalitat, cal superar les diferències ideològiques i partidistes i atorgar a la política lingüística un marcat perfil de política estructural, necessària i permanent (Sanvicén, 2008). Al capdavall, la llengua no té ideologia ni color polític, a pesar de la insistència a fer-ne arma llancívola cada quatre anys.

Aquesta transversalitat s'hauria de materialitzar en decisions i actuacions de gran calat polític, com la resurrecció de l'extinta Direcció General de Política Lingüística i la seua adscripció a la Presidència de la Generalitat. I per descomptat, la potenciació de la transversalitat en la política lingüística no hauria de bandejar els sectors més proactius en la defensa de la llengua. Ans al contrari, hauria d'integrar-hi els diversos agents implicats en la normalització del valencià, perquè tots ells tenen part en la consecució d'uns objectius que haurien de ser comuns per a tots. No es pot estigmatitzar contínuament el món universitari, ni obviar la tasca d'una part de la societat civil que ha fet i fa de la recuperació i la dignificació del valencià la seua raó de ser. Igualment, la institució normativa de referència no pot estar desvinculada ni de l'IIFV ni de l'IEC, perquè, com apunten diversos autors, l'aïllacionisme de la resta de la comunitat lingüística seria suïcida, ja que «el dilema en què es debat a hores d'ara la llengua dels valencians és el de la seva mera supervivència, i no té res a veure [...] amb la major o menor proximitat de la llengua estàndard als usos col·loquials» (Conill, 2006). Només d'aquesta manera es podria visualitzar la importància que la qüestió lingüística té per als poders públics.

El context sociolingüístic valencià, a més, obliga a plantejar la qüestió lingüística com una qüestió de cohesió social, perquè, des d'un punt de vista ètic,

una política lingüística de caire social ha de garantir el benestar de les persones i actuar com a potent factor de cohesió social. Per això, els poders públics haurien de practicar el principi de subsidiarietat i fer de la llengua pròpia dels valencians la llengua de comunicació amb la ciutadania però també la llengua d'integració social.

En aquest sentit, els valencianoparlants pateixen un clar risc d'exclusió social, perquè en les nombrosíssimes situacions d'interacció entre el valencià i el castellà, la balança es decanta majoritàriament a favor del castellà, amb el consegüent perjudici del benestar individual i col·lectiu dels valencianoparlants. La possibilitat d'expressar-se en valencià no s'hauria de quedar en el reducte de la legislació, sinó que s'hauria de poder exercir amb la mateixa normalitat que fer-ho en castellà. Amb plena normalitat. Qualsevol valencianoparlant s'hauria de poder sentir més còmode parlant valencià i aquest benestar que, inicialment, seria individual comportaria l'augment de la presència social del valencià, de manera que acabaria esdevenint un factor de benestar col·lectiu.

Afavorir aquestes possibilitats, crear aquests espais d'interacció és una obligació dels poders públics envers una part de la ciutadania que reclama la seua visualització i que els poders públics no poden menystindre sistemàticament. Per això, posar a l'abast d'aquests sectors les eines que els permeten viure amb normalitat la seua condició de valencia-

noparlants, així com aprofundir en el coneixement de la llengua pròpia, hauria de ser un objectiu indefugible dels poders públics en el marc d'una política lingüística social, ètica i responsable (Riera, 2007).

La responsabilitat primera en la implementació d'una política lingüística d'aquestes característiques correspon als poders públics, perquè són els qui poden impulsar accions d'aquest tipus i els qui poden dirigir-ne la gestió pública. Aquesta responsabilitat transcendeix l'àmbit de la mera gestió i se situa, també i sobretot, en l'àmbit del comportament social, atés el paper fonamental dels poders públics com a generadors de models de comportament lingüístic.

Però, si com déiem al començament d'aquest treball, l'anàlisi de la política lingüística duta a terme al País Valencià requeria una anàlisi seriosa sobre la societat valenciana, hem d'acceptar que el panorama sociolingüístic que aquesta ens ofereix és, certament, desesperançador. En efecte, els estudis sociolingüístics no oficials mostren una situació del valencià que qüestiona radicalment les tesis oficials (Pradilla, 2002). La precària subsistència del valencià a les principals ciutats, on la interrupció de la transmissió intergeneracional o ja s'ha consumat o es podria consumir en el transcurs d'un parell de generacions, i les actuals normes d'ús, definides per la convergència cap al castellà com a llengua comuna, augmenten el perill d'una substitució lingüística massiva. Tal com defensa Baztarrika (2010):

El hecho de que los poderes públicos adopten una actitud de promoción no garantiza por sí solo un provenir saludable para la diversidad lingüística, puesto que lo decisivo para ello es la actitud o, mejor dicho, la conducta lingüística de los ciudadanos.

I és ací on la societat valenciana ha de decidir si deixa avançar aquest procés o si, per contra, reivindica la pervivència de la llengua pròpia com un dret individual i col·lectiu irrenunciable.

Bibliografia²⁴

- ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA (2005). *Acords 2001–2004. Acadèmia Valenciana de la Llengua*. València: Publicacions de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua. <www.avl.gva.es> ↓ Publicacions.
- (2005). *Dictamen sobre els principis i criteris per a la defensa de la denominació i l'entitat del valencià*. València: Publicacions de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua. <www.avl.gva.es> ↓ Publicacions.
- (2005). *Llibre blanc de l'ús del valencià I. Enquesta sobre la situació social del valencià. 2004*. València: Publicacions de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua. <www.avl.gva.es> ↓ Publicacions.
- (2008). *Llibre blanc de l'ús del valencià II. Iniciatives per al foment del valencià*. València: Publicacions de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua.
- ASSOCIACIÓ CÍVICA VALENCIANA TIRANT LO BLANC (2008). *Noranta anys de la Declaració Valencianista*. València: ACV Tirant lo Blanc.

24. La bibliografia citada fa referència tant a obres esmentades al llarg del treball com a fonts consultades per a elaborar-lo.

- AGUILÓ LÚCIA, L. (2005). «Balanç del desplegament de la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià». Dins: *Vint anys de la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià*. Alzira: Bromera.
- ALCARAZ RAMOS, M. (2005). «Ara que té vint anys». Dins: *Vint anys de la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià*. Alzira: Bromera.
- (2002). «Aproximació a la situació jurídica del valencià». *Treballs de sociolingüística catalana*, núm. 16. València: Eliseu Climent, editor.
- (1999). *El régimen jurídico de las lenguas en la Comunidad Valenciana*. Alacant: Publicacions de la Universitat d'Alacant.
- ALCARAZ, M.; OCHOA, J.; ISABEL, F. (2004). «La Llei d'ús i ensenyament del valencià, en via morta». *Revista de Llengua i Dret*, núm. 41. Barcelona: Escola d'Administració Pública de Catalunya, Generalitat de Catalunya.
- BAUÇA I SASTRE, A. (2001). «Planificació lingüística i ideologia política: una comparació entre Catalunya, el País Valencià i les Illes Balears». *Noves SL. Revista de Sociolingüística*, núm. 1 (hivern-primavera). Barcelona: Secretaria de Política Lingüística, Generalitat de Catalunya.
- BAZTARRIKA GALPARSORO, P. (2010). *Babel o barbarie. Una política lingüística legítima y eficaz para la convivencia*. Irún: Alberdania.
- BODOQUE ARRIBAS, A. (2009). *La política lingüística dels governs valencians (1983–2008): un estudi de polítiques públiques*. València: Publicacions de la Universitat de València.

- (2008). «La política lingüística en l'àmbit del govern i de l'administració». Dins: *Llibre blanc de l'ús del valencià II. Iniciatives per al foment del valencià*. València: Publicacions de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua.
- (2001). «Sociopolítiques al voltant de la identitat lingüística. Aproximació a la dimensió contemporània del conflicte lingüístic valencià». *Revista de Llengua i Dret*, núm. 36. Barcelona: Escola d'Administració Pública de Catalunya, Generalitat de Catalunya.
- BOIX-FUSTER, E. (2004). «Les llengües en els òrgans centrals de l'Estat espanyol (Un balanç de 25 anys de la Constitució espanyola)». *Llengua, societat i comunicació. Revista de Sociolingüística de la Universitat de Barcelona*, núm. 2 [Vint-i-cinc anys de Constitució espanyola: un model lingüístic per avaluar]. Barcelona: Centre Universitari de Sociolingüística i Comunicació, Universitat de Barcelona.
- BOYER, H. (2006). «El nacionalisme lingüístic: una opció intervencionista davant les concepcions liberals del mercat lingüístic». *Noves SL. Revista de Sociolingüística*, tardor-hivern del 2006. Barcelona: Secretaria de Política Lingüística, Generalitat de Catalunya.
- CLIMENT-FERRANDO, V. (2005). *L'origen i l'evolució argumentativa del secessionisme lingüístic valencià. Una anàlisi des de la transició fins a l'actualitat*, Barcelona: CIEMEN.

- CONILL, J. (2006). «Quan el parlar ofega el dir (consideracions sobre la situació lingüística del País Valencià d'ençà de la creació de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua)». Resum de la conferència pronunciada en el marc del III Seminário de Políticas Linguísticas. «25 anos de atividade cívica, investigação e discussão sobre a língua nacional: o contributo de António Gil» de l'Associação de Amizade Galiza-Portugal.
- (2003). «La situació del valencià segons la sociolingüística no institucional (1998–2002)». *Noves, SL. Revista de Sociolingüística*, primavera 2003. Barcelona: Secretaria de Política Lingüística, Generalitat de Catalunya.
- COMISSIÓ JURÍDICA (2009). *Informe sobre l'ús del valencià a la funció pública*. València: Consell Valencià de Cultura, Generalitat Valenciana.
- ESTEVE I GÓMEZ, A. (2004). «La política lingüística del PP al País Valencià: anàlisi de la legislació de 1995 a 2003». *Revista de Llengua i Dret*, núm. 41. Barcelona: Escola d'Administració Pública de Catalunya, Generalitat de Catalunya.
- ; ESTEVE, F.; TEODORO, M. (2005). *El nom, la unitat i la normalitat: informe sobre el reconeixement del català com a llengua oficial i pròpia del País Valencià*. Barcelona: Observatori de la Llengua Catalana.
- ; ESTEVE, F. (2006). *Guia pràctica de drets lingüístics al País Valencià*. València: Acció Cultural del País Valencià.

- ; ESTEVE, F. (2007). *Drets cap a la normalitat. Propostes per a una política lingüística eficaç i factible al País Valencià*. València: 3 i 4.
- FERRANDO, A. [et alii] (1987). *Invitació a la llengua catalana*. València: Gregal Llibres.
- ; NICOLÀS, M. (2005). *Història de la llengua catalana*. Barcelona: Editorial Pòrtic. Editorial UOC.
- FLOR I MORENO, V. (2010). «La instrumentalització mediàtica de la identitat valenciana: el discurs anticatalanista de *Las Provincias* (1978–1999)». *Arxius. Arxius de Ciències Socials*, núm. 23. València: Facultat de Ciències Socials, Universitat de València-Estudi General.
- (2011). *Noves glòries a Espanya. Anticatalanisme i identitat valenciana*. Catarroja: Editorial Afers.
- LACREU, J. (1997). «L'elaboració d'un estàndard català: problemes i perspectives». Dins: *Política i planificació lingüístiques*. Alzira: Bromera.
- MELIÀ I GARÍ, J. (2004). «De la inexistència a la desigualtat». *Llengua, societat i comunicació. Revista de Sociolingüística de la Universitat de Barcelona*, núm. 2 [Vint-i-cinc anys de Constitució espanyola: un model lingüístic per avaluar]. Barcelona: Centre Universitari de Sociolingüística i Comunicació, Universitat de Barcelona.
- MESA PER L'ENSENYAMENT EN VALENCIÀ (2008). *Un diagnòstic de la Llei d'ús: 25 anys d'aplicació, un informe d'explicació i 10 mesures d'implicació*. València.
- MOLLÀ, T. (2007). *Quina política lingüística?* Alzira: Bromera.

- (1997). «El paper dels mitjans de comunicació en la formació de l'estàndard». Dins: *Política i planificació lingüístiques*. Alzira: Bromera.
- ; PALANCA, C. (1987). *Curs de sociolingüística-1*. Alzira: Bromera.
- ; VIANA, A. (1991). *Curs de sociolingüística-3*. Alzira: Bromera.
- MONTOYA ABAD, B. (2008). «La transmissió familiar del valencià». Dins: *Llibre blanc de l'ús del valencià II. Iniciatives per al foment del valencià*. València: Publicacions de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua.
- MORENO CABRERA, J. C. (2008). *El nacionalismo lingüístico. Una ideología destructiva*. Barcelona: Ediciones Península.
- NICOLÀS AMORÓS, M. (2004). «De la identitat del poder al poder de la identitat: algunes consideracions sobre la situació de la llengua catalana al País Valencià». *Revista Catalana de Sociologia*, núm. 20. Barcelona: Associació Catalana de Sociologia, Institut d'Estudis Catalans.
- NINYOLES MONLLOR, R. L. (2008). «Els reptes de la normalització: societat, economia i llengua». Dins: *Llibre blanc de l'ús del valencià II. Iniciatives per al foment del valencià*. València: Publicacions de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua.
- PITARCH, V. (1996). *Control lingüístic o caos*. Alzira: Bromera.

- PRADILLA CARDONA, M. À. (2002). «La política lingüística contemporània al País Valencià». *Treballs de sociolingüística catalana*, núm. 16. València: Eliseu Climent, editor.
- (2005). «La deriva estandarditzadora valenciana. Del secessionisme rupturista a l'aïllacionisme particularista». *Zeitschrift für Katalanistik*, núm. 18. Friburg de Brisgòvia: Albert-Ludwigs-Universität.
- (2006). «Poder i societat. Els horitzons múltiples (i canviants) de la normalitat lingüística». *Estudis Romànics*, vol. XXVIII. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- (2009). «Reflexions sobre l'estàndard valencià». Dins: «Estàndard, ortotipografia i ludolingüística per a tècnics lingüístics», curs de formació organitzat per la Unitat de Traducció de la Diputació de València.
- RAMOS, R. (1999). «Contraplanificació: el cas valencià». *Noves SL. Revista de Sociolingüística*, núm. 28. Barcelona: Secretaria de Política Lingüística, Generalitat de Catalunya.
- RIERA GIL, E. (2008). *Ètica política i diversitat lingüística. Per una política lingüística responsable*. Barcelona: Escola d'Administració Pública de Catalunya, Generalitat de Catalunya.
- (2008). «Per una política lingüística responsable: una visió des de l'ètica política». *Llengua i Ús. Revista tècnica de Política Lingüística*, núm. 41. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

- (2007). «El català, llengua de cohesió social en una societat moderna, oberta i plural». *Llengua i Ús. Revista tècnica de Política Lingüística*, núm. 38 (primer quadrimestre). Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- SANJUAN I MERINO, X. F. «L'evolució social del valencià (1983–2005)». Dins: *Llibre blanc de l'ús del valencià II. Iniciatives per al foment del valencià*. València: Publicacions de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua.
- SANVICÉN, P. (2008). «Context i transversalitat de la política lingüística com a política pública». *Llengua i Ús. Revista tècnica de Política Lingüística*, núm. 41. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- SERVEI D'INVESTIGACIÓ I ESTUDIS SOCIOLINGÜÍSTICS (2005). *Enquesta 2005 sobre coneixement i ús social del valencià (síntesi de resultats)*. València: Conselleria d'Educació. Generalitat Valenciana.
- TEODORO I PERIS, M. (2008). «La llengua a l'Estatut valencià. Comentaris a les disposicions lingüístiques del nou Estatut valencià». *Revista de Llengua i Dret*, núm. 49. Barcelona: Escola d'Administració Pública de Catalunya, Generalitat de Catalunya.
- VIADEL, F. (2010). «Premsa, poder i anticatalanisme: la vigència de *Las Provincias*». *Arxius. Arxius de Ciències Socials*, núm. 23. València: Facultat de Ciències Socials, Universitat de València-Estudi General.

fundació ▶ nexe

missió

La Fundació Nexe té com a missió contribuir a la millora i al progrés de la societat valenciana mitjançant la generació, la difusió i el debat d'idees.

fundadors

Els fundadors de la Fundació Nexe són l'Associació Cívica Valenciana Tirant lo Blanc i diverses persones a títol individual.

objectius

Tenim la voluntat d'estendre la consciència nacional valenciana a la majoria de la població del País Valencià per a assolir el màxim d'autogovern i de cohesió social possibles. Volem aprofundir en el funcionament democràtic de les nostres institucions, i volem potenciar els trets culturals, lingüístics, socials i econòmics propis del poble valencià.

valors

La Fundació Nexe vol promoure la cooperació entre els agents socials en clau valenciana, democràtica, oberta i plural, transformadora i moderna. Aquestes són els valors que ens defineixen.

temes

Tractem múltiples temes que s'estructuren al voltant de tres eixos, sempre pensats en un marc valencià i global:

- enfortiment de la democràcia i de la cohesió social
- economia i sostenibilitat
- identitat, cultura i patrimoni

activitats

Els objectius de la fundació es duen a terme per mitjà de diferents activitats: seminaris, jornades, presentacions de llibres, tertúlies, publicacions, convocatòries de beques i premis, etc. El principal mitjà de comunicació és la pàgina web fundacionexe.org. Mensualment enviem un butlletí digital en què s'informa de totes les novetats, al qual us podeu subscriure en la pàgina web.

Demos, fulls de recerca i de divulgació són documents de treball científics o tècnics que volen obrir debats i oferir propostes i respostes als reptes que té la societat valenciana.

Els principals **objectius específics** són:

- 1) participar en els principals debats actuals;
- 2) difondre investigacions pertinents per al valencianisme en els camps de la ciència política, la sociologia, el dret, l'economia, l'antropologia, la història, l'urbanisme o qualsevol altre;
- 3) difondre els treballs dels investigadors valencians.

Els principals **àmbits de producció** de la col·lecció seran:

- 1) la qualitat de vida dels valencians;
- 2) l'autogovern dels País Valencià;
- 3) la col·laboració, social, econòmica i política amb la resta de territoris del nostre domini lingüístic;
- 4) la presència internacional del País Valencià i del valencianisme.

Demos està obert a tots els investigadors. Les propostes de treballs s'han d'enviar a la Fundació Nexa acompanyades d'un resum informatiu del contingut i d'un currículum de l'autor o dels autors. La Fundació es compromet a respondre sobre l'acceptació o el refús de les propostes en un termini màxim de dos mesos. En cas de ser acceptada la proposta, la Fundació Nexa trametrà les normes de presentació d'originals i establirà un termini de lliurament.

Aquest treball aborda la qüestió lingüística valenciana des d'una perspectiva crítica amb les polítiques lingüístiques dutes a terme pels successius governs autonòmics, i insisteix en la necessitat de posar en pràctica noves polítiques lingüístiques que deixen enrere l'enfrontament i cerquen el benestar dels valencianoparlants.

Susanna Pardines és llicenciada en Filologia Hispànica-Secció de Filologia Valenciana per la Universitat de València-Estudi General. Treballa com a tècnica lingüística en l'administració autonòmica. És sòcia de l'ACV Tirant lo Blanc i patrona de la Fundació Nexe.

Nathalie Torres és llicenciada en Filologia Hispànica-Secció de Filologia Valenciana per la Universitat de València-Estudi General. Treballa com a tècnica lingüística en l'administració local. És sòcia fundadora de l'ACV Tirant lo Blanc i patrona de la Fundació Nexe.



fundació ▶ nexe

Idees per a la societat valenciana del futur